

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200842

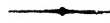
UNIVERSAL
LIBRARY

ಈಶ್ವರಕವಿ ವಿರಚಿತಂ
ಕವಿಜಿಹ್ವಾ ಬಂಧನಂ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

	ಪದ್ಯ		ಪದ್ಯ
ಅಶ್ವಾಸ ೧		ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಯುದ್ಧ ತರುವ ಗಣಗಳು	೩೫
ದೇವತಾಸ್ತುತಿ	೧	ತೇಜಸ್ಸು ಲಾಭ ಮರಣಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಣಗಳು	೩೬
ಕವಿ ವಿಚಾರ	೨-೫	ನೋಡಲು ದೇವಗಣವಿಡಬೇಕು	೩೭
ಎಂಟು ಗಣಗಳು	೬	ಅದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ದುಷ್ಟ ಗಣವೂ ಶುಭಗಣ	
ಅವುಗಳ ಬಣ್ಣಗಳು	೭	ನಾಗುತ್ತದೆ	೩೮
ಅವು ಹುಟ್ಟಿದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಅಂಗಗಳು	೮	ಮಾದಿಗಣಗಳ ಬಣ್ಣ ದೇವತೆ ಕುಲ ಫಲ	೩೯-೪೬
ಅವು ಹುಟ್ಟಿದ ವಾರಗಳು	೯		
ಅವುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳು	೧೦	ಅಶ್ವಾಸ ೨	
ಅವುಗಳ ಭುಜಗಳು	೧೧	ಪ್ರಾಸ	೧
ಅವುಗಳ ವಾಹನಗಳು	೧೨	ಆರು ವಿಧಗಳು	೨
ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರತ್ವ	೧೩	ಅವುಗಳ ಫಲಾಫಲಗಳು	೩
ಅವುಗಳ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು	೧೪	ಉದಾಹರಣೆಗಳು	೪-೯
ಅವುಗಳ ಗ್ರಹಗಳು	೧೫	ಮತ್ತೆ ಮೂರು ವಿಧಗಳು	೧೦
ಅವುಗಳ ದಿಕ್ಕುಗಳು	೧೬-೨೭	ಉದಾಹರಣೆಗಳು	೧೧-೧೩
ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳು	೧೮	ಯುಗ್ಮಪ್ರಾಸ	೧೪
ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಸತ್ಥಲ ಕೊಡುವ ಗಣಗಳು	೧೯	ತ್ಯಕ್ತರ ಪ್ರಾಸ	೧೫
ಅವುಗಳ ಲಿಂಗಗಳು	೨೦	ಅನುಪ್ರಾಸ	೧೬
ಕೃತಿ ಕರ್ತೃನಿಗೂ ಅವನ ಪತಿಗೂ ಹಾನಿಕರವಾದ ಗಣಗಳು	೨೧	ಅಂಕಪ್ರಾಸ	೧೭
ಕೃತಿ ಕರ್ತೃನಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕವಾದ ಗಣಗಳು	೨೨	ವಡಿ ತೆಲುಗಿಗೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕಲ್ಲ	೧೮
ಕೃತಿ ಕರ್ತೃನಿಗೆ ಗೆಲುವು ಸೋಲು ತರುವ ಗಣಗಳು	೨೩	ವಡಿಯ ಲಕ್ಷಣ	೧೯
ಅವನ ಪತಿಗೆ ಸೋಲು ತರುವ ಗಣಗಳು	೨೪	ಅದರ ಭೇದಗಳು	೨೦
ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸೋಲು ತರುವ ಗಣಗಳು	೨೫	ಐದು ವಡಿಗಳು, ಅವುಗಳ ಹೆಸರು	೨೧
ಲಾಭ ನಷ್ಟ ತರುವ ಗಣಗಳು	೨೬	ವಡಿಪ್ರಾಸಗಳ ಪ್ರಯೋಗ	೨೨
ಅಶುಭಕರವಾದ ಗಣಗಳು	೨೭	ಕಂದದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ	೨೩
ಕೃತಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಕವಾದ ಗಣಗಳು	೨೮	ಸೀಸಪದ್ಯ	೨೪
ಶುಭಹಾನಿಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಣಗಳು	೨೯	ಅಶ್ವಾಸ ೩	
ಅರಸನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಲಾಭ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಣಗಳು	೩೦	ವಜ್ರ್ಯವಜ್ರ್ಯಗಳಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು	೧
ಕರ್ತೃವಿಗೆ ದುಃಖ ಶತ್ರುಭಯ ತೇಜಸ್ಸು ರಾಜ್ಯಲಾಭಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಣಗಳು	೩೧	ಅಕ್ಷರಗಳ ಕುಲ	೨
ಯಾವಾಗಲೂ ವಜ್ರ್ಯವಾದ ಗಣಗಳು	೩೨	ಬಾಲ ಕುಮಾರ ವಾರ್ಧಕ ಮೃತಗಳು	೩
ಮಂಗಳಕರವಾದ ಗಣಗಳು	೩೩	ಉದಾಹರಣೆ	೪
ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಜಯ ಕೀರ್ತಿ ಸಾಶ ರಾಜ್ಯಲಾಭಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಣಗಳು	೩೪	ಫಲ	೫
		ಶಿವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ (?) ಅಕ್ಷರಗಳು	೬
		ಅಕ್ಷರಗಳ ಲಿಂಗಗಳು	೭
		ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣ ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳು	೮

ಮೊದಲಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಶುಭಗ್ರಹದೃಷ್ಟಿ	೯	ರಸ ಛಾಂದಸಗಳು	೫
ಕವಿತಾಪತಿ ಪತ್ನಿಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ದಶ		ಮುನ್ಯತ್ತಾರು ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಹತ್ತು ಜೀವಗಳು,	
ಕೂಟಗಳು	೧೦-೧೨	ರೀತಿ, ವೃತ್ತಿ	೬
ವಿಷವಾಕ್ಯ, ಅಮೃತವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಫಲ	೧೩	೯ ಲಿಂಗ, ೨ ಸಂಧಿ, ೬ ತಮಾಸ, ೮ ವಿಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಕೃತಿ	
ಶುಭಾಶುಭವರ್ಣಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ	೧೪-೨೨	ಪ್ರಕೃತಿಯ, ಆದೇಶ	೭
ಉದ್ಧೃ-ಅಧಃ-ಪಾರ್ಶ್ವಮುಖವರ್ಣಗಳು	೨೩	ಕಾಲ, ಪುರುಷ	೮
ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗ, ಫಲ	೨೪	ಕೋಶ, ಕಾವ್ಯ, ಜಾತಿ, ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳ	
ವರ್ಣೋತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನಗಳು	೨೫	ಜ್ಞಾನ	೯
ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳು	೨೬-೨೮	ಅರಸಮಾಸ ಲಕ್ಷಣೋದಾಹರಣ	೧೦
ಉಗ್ರಶಾಂತ ದೇವತೆಗಳ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಶುಭಫಲ	೨೯	ಅರಸಮಾಸ ರಹಿತವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ	೧೧
ಐದುವರ್ಣ (?) ಹತ್ತು ವರ್ಗಗಳು	೩೦	ಕುಕವಿಗಳು	೧೨-೧೩
ನಾಂದೀಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶುಭವಾದವು	೩೧	ಕಾಮನ ಹದಿನಾರು ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರಗಳು	೧೪
ಪದ್ಯದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಅಶುಭವಾದವು	೩೨	ಅವುಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳು	೧೫
ಲಿಂಗವಚನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೆ	೩೩	ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು, ಬಿಲ್ಲಲ್ಲಿ ಐದು	೧೬
ಗಣವಿವೇಚನೆಯ ಚಿಹ್ನೆ	೩೪	ಪಂಚಬಾಣಗಳ ದೇವತೆಗಳು	೧೭
ಶಬ್ದದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ	೩೫	ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗ, ಫಲ	೧೮
ಪತಿಯ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದೂ ಮುಂದೂ ಶುಭವಾಚಕ		ಗುರಿಗಳು	೧೯
ವಿದ್ವರೆ ಜಯ ಸಂಪತ್ತು	೩೬	ಮಂತ್ರಗಳು	೨೦
		ನಿಸುಗೆ	೨೧
		ಮೂರು ತೆರದ ಮೋಹಗಳು	೨೨-೨೪
		ಮಿಕ್ಕ ಮೋಹಗಳು	೨೫
ಅಶ್ವಾಸ ೪		ಇನ್ನು ಮೂರು ಮೋಹಗಳು	೨೬
ಕನ್ನಡದ ೧೨೦೦ ಬಗೆಗಳು	೧	ವಿರಹೋದ್ದೀಪಕಗಳು	೨೭
ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು	೨	ಅತ್ಯಪ್ರಶಂಸೆ	೨೮
ಇತರೆ ಬಗೆಗಳು	೩-೪		

ಪೀಠಿಕೆ

‘ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ’ದ ಓಲೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕವಿ ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಅವರು ಕೆಳದಿನ್ಯ ಪವಿಜಯದ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಲಿಂಗಣ್ಣ ಕವಿಯ ವಂಶಿಕರಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಲಿಂಗಣ್ಣ ಕವಿಗಳು ಶೇಖರಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇದರೊಡನೆ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಮುಂತಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ.

ಅದುವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಆಗಿದ್ದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪರಿಚಯ ರಾ|| ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಕವಿಚರಿತೆಯಿಂದ (ಸಂಪುಟ II ಪುಟ ೧೫೦-೧೫೧), ಕೆಟ್ಟಲ್ ಅವರ ಭಂದೋಂಬುಧಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಿಂದ (LXI), ಮತ್ತು ರೈಸ್ ಅವರ ಕಬ್ಬಾನುಶಾಸನದ ಪೀಠಿಕೆಯಿಂದ (ಪುಟ ೪೧).

ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿ ಅಸಮಗ್ರ; ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ, ಪ್ರಾಯಶಃ, ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ‘ಖ’ ಪ್ರತಿ. ರೈಸ್ ಕೆಟ್ಟಲ್ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಗಳು ಹೇಗಿದ್ದುವೋ ತಿಳಿಯದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ.

ಮೂರು ಮುದ್ರಣಗಳು

ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಮೂರು ಅಸಮಗ್ರ ಅಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇದನ್ನು ಮೊದಲು Annals of Oriental Research ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಸಂಪುಟ III ಮತ್ತು IV; ೧೯೩೯) ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮುನ್ನುಡಿಯೊಡನೆಯೂ ನಾಲ್ಕು ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳೊಡನೆಯೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇದು ‘ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಂ, ಈಶ್ವರ ಕವಿ ವಿರಚಿತಂ’ ಎಂದು ಆರಂಭವಾದರೂ ‘ಇತಿ ಬಾಣಕವಿ ನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಭಂದೋಂಬುರಾಶಿಯೊಳ್ ಪ್ರಥಮ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಸಮಾಪ್ತಂ’ ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೭೯ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥವು ಹರುಕು ಮುರುಕು ಎಂದು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. (ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಮದರಾಸ್ ಮುದ್ರಣ, ಅಥವಾ ಮಪ್ರತಿ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.)

ಈಚೆಗೆ, ಎಂದರೆ ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಯಾರತ್ನ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಓಲೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಿಂದಲೂ ಇನ್ನೂ ಐದು ಅಸಮಗ್ರ ಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ ಇದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರತಿಗಳು ಅಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಕರು ಅವುಗಳ ಪಾಠವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತಿದ್ದುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ, ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ತಪ್ಪುಗಳಿವೆ; ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಧಾರವಾಡದ ಮುದ್ರಣ ಅಥವಾ ಧಾಪ್ರತಿ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.)

ನನಗೆ ದೊರೆತ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದದ್ದು 'ಶ್ರೀಮದ್ಗಂಗಾ ತರಂಗಾಂಕಿತ.....ಕಲ್ಲಿನಾಥಾಖ್ಯ ಲಿಂಗಂ' ಎಂಬ ಅದರ ಮಂಗಳಪದ್ಯ. ಇದು ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಏಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಬಂತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಅದರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿತ್ತೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅದನ್ನೇ ಶೋಧಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರಾಯಿತು; 'ನಿಡುವಣಿ' ಎಲ್ಲಿದೆ, ಅದು ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತನ ಊರಾಗಿರಬಹುದು, ಅದನ್ನಾದರೂ ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ—ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟೆ. ನಾನು ವಿಚಾರಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ರಾವ್‌ಬಹದ್ದೂರ್ ಪಿ. ಜಿ. ಹಳಕಟ್ಟೆಯವರು 'ನಿಡುವಣಿ'ಯೆಂಬುದು ಬಿಜಾಪುರದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮ; ಅದನ್ನು ಈಗ ನಿಡೋಣಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು.* ಹಾಗೇ ಹಾಸನದ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಹೊಳೆನರಸಿಪುರದ ತಾಲ್ಲೂಕು ದೊಡ್ಡಕಾಡನೂರು ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಡುವಾನಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವಿದೆ ಎಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಹೆಚ್ಚುವರಗಳು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿಡೋಣಿ, ನಿಡುವಾನಿ ಎರಡೂ ನಿಡುವಣಿಯಾಗಬಹುದು.—ಅಡೋನಿ, ಆದವಾನಿ, ಎಂಬಂತೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಮೂಲ ಶಬ್ದವು 'ನಿಡಿವಾದ ಓಣಿ' (= ಉದ್ದವಾದ ರಸ್ತೆ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಆದದ್ದು. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಗ್ರಂಥವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅದರ ಪ್ರಕಟನೆಯನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದೆ. ಮದರಾಸ್ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬಲವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡದ್ದರಿಂದ ಅದರಮೇಲೆ ಔದಾಸೀನ್ಯವೇ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ವೃತ್ತವನ್ನಾದರೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಶಕ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೇನೋ ಇತ್ತು. ಏಕೋ ಅದು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಧಾರವಾಡದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ಅದಿಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದು ಹೊರಗೆ ಬಂತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆ ಗ್ರಂಥವೂ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಯಂತೆಯೇ ಇದೆಯೋ ಏನೋ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಎರಡನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯು ಇದುವರೆಗೆ ಯಾರಿಗೂ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಇದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಶುದ್ಧಪ್ರತಿಯೆಂದೂ, ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ (ಅಥವಾ ತೀರ ಕಡಮೆಯಾಗಿ) ಮೂಲಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತದೆಂದೂ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿ ಮಪ್ರತಿ ಫಾಪ್ರತಿಗಳಿಂದ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಹೋದಾಗ ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ ಅಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡು

... "ನಿಡುವಣಿ" is a big village in the Bijapur Taluka, 12 miles distant from Bijapur City. It is called ನಡೋಣಿ now by the people. I have passed many a time by the village, but have not actually gone into the village. I shall inquire about the temple you refer to. If you can inform the particulars about the temple about which you intend to have special information, I shall make detailed local inquiry and inform you . . . 8-9-1939.

ಬಂದುವು ; ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಮುದ್ರಣದ ಕಷ್ಟವಿರಲಿ, ಓದುವುದೇ ತುಂಬ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದೆನ್ನಿಸಿತು. ಹೇಗೂ ಅವರದು ಪ್ರತಿಗಳೂ ಅಚ್ಚಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸುವುದೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ತೋರಿತು. (ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಮುದ್ರಣ ಅಥವಾ ಬೆಂಪ್ರತಿ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.)

ಮೂಲಪಾಠ

ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಮುದ್ರಣಗಳ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾರತಮ್ಯ, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನ ಇವು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಬೆಂಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ $೪೬+೨೪+೩೬+೨೮=೧೩೪$. ಧಾಪ್ರತಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ $೪೬+೨೪+೩೧+೩೬=೧೩೭$ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡಿದೆ. IIIನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೨೩, ೨೪, ೩೨, ೩೩, ೩೪ ಪದ್ಯಗಳೂ, IVನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೧, ೨, ೩, ೪, ೨೭ ಪದ್ಯಗಳೂ, ಕಡಮೆಯಾಗಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ III ೨೩, ೨೪ ಪದ್ಯಗಳು ಉದ್ವೇಗಮುಖದ ಅರ್ಥೋಮುಖದ ಪಾಠ್ಯಮುಖದ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಅವು ಎಲ್ಲಿ ಶುಭಕರಗಳೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ೩೨, ೩೩, ೩೪ ಪದ್ಯಗಳು 'ಪದಕವಿತಾಲಕ್ಷಣ'ವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. IV ೧-೪ ಪದ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡದ ಬಗೆಗಳನ್ನೂ, ೨೭ನೆಯ ಪದ್ಯವು ವಿರಹವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಈ ಹತ್ತು ಪದ್ಯಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಷಯ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥ ಹರುಳು ಮುರುಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಬೆಂಪ್ರತಿಯು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು, ಧಾಪ್ರತಿಯು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು; ವಿನಯಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದೂ ಇರಬಹುದು. (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬೆಂ IV ೨೭ನ್ನೂ ಧಾ IV ೩೫-೩೯ನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ.) ಧಾಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾವ ಯಾವುದೋ ಪದ್ಯಗಳು ಸೇರಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಹತ್ತು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇ ಬೇರೆಡೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ, ಮೂರು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೀರ ಕಡಮೆ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಬೆಂಪ್ರತಿಯು ಈ ಹತ್ತನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಗಮನಾರ್ಹವೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿದಲಾರವೆಂದೇ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತು, ಮೂಲಪ್ರತಿಯು ಈ ೧೩೪ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುದು ಸಂಭವ.

ಧಾಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು $(೬೫+೪೩+೪೧+೬೮=)$ ೨೧೭ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ; ಎಂದರೆ ಬೆಂಪ್ರತಿಗಿಂತ ೮೩ ಪದ್ಯಗಳು—ಅಥವಾ ಅದರ ೧೦ನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ೯೩ ಪದ್ಯಗಳು—ಹೆಚ್ಚಾದ ಹಾಗಾಯಿತು:—ಇವು I ರಲ್ಲಿ ೨-೭, ೧೧, ೧೨, ೧೪, ೧೬, ೨೪, ೨೬, ೩೦ ೫೦-೫೨, ೬೩-೬೫ (ಒಟ್ಟು ೧೯); II ರಲ್ಲಿ ೧-೩, ೧೬-೧೮, ೨೧, ೨೩ ೨೮-೩೫ ೩೭-೪೩ (ಒಟ್ಟು ೨೩); IIIರಲ್ಲಿ ೧-೩, ೯, ೨೯, ೩೫-೩೮, ೪೧ (ಒಟ್ಟು ೧೦); IV ರಲ್ಲಿ ೧-೯, ೧೭, ೨೦, ೨೭, ೩೫-೩೯, ೪೧-೬೮ (ಒಟ್ಟು ೪೫)* ಹೀಗಿವೆ. ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವವೇ ೨೨ ಪದ್ಯಗಳು. ಇವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೀಠಿಕಾ ಶ್ಲೋಕ

* ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿದರೆ ೯೭ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ; ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವವು ೪೭. ಧಾ ಪ್ರತಿಯ IV ೪೦ನೆಯ ಪದ್ಯವು ಬಿಂಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಯಾಂತದ, ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಾಂತದ, ಪದ್ಯ; ಅದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಮಿಕಳಿಗಳು, ಚಂದ್ರಕಳಿಗಳು, ವಿಟರ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ವೈರಾಕ್ಷರಗಳ ಕ್ರಮ, ಪಟ್ಟಿದಿಗಳ ಕ್ರಮ, ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಭಾಗ (೪೧-೬೮) ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಿಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲಿ II ೨೭-೪೩ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ವಡಿಯ ವಿವರಣೋದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಬಿಂಪ್ರತಿಯ II ೧೮-೨೩ರಲ್ಲಿ ವಡಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ಸಾಲದು, ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲ, ಎಂದೋ ಏನೋ ಧಾಪ್ರತಿಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲಣ ೨೭-೪೩ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿರಬೇಕು. ವಸ್ತುತಃ ವಿವರಣೆ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟತರವಾಗಿದೆ. ಕವಿಯು ಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿರುವಂತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಿಂಪ್ರತಿಯ ೧೮-೨೪ ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಎರಡು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಡಿ ಇದೆ—೧೮. ಕೆ-ಪೇ, ಕ-ಕಾ; ೧೯. ಅ-ಆ, ಪ-ಪ; ೨೦. ನಿ-ನಿ, ತ-ತಾ; ೨೧. ಸ-ಸ, ಬಿ-ಭೀ; ೨೨. ಭಾ-ಭಾ, ಕೇ-ಕೆ; ೨೩. ಸ-ಸ, ಕೆ-ಕೇ; ೨೪. ಸ-ಸ, ಕೊ-ಲೋ. ಇದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿರಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಹುಡುಕಿದರೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ವಡಿ ಪ್ರಯೋಗದಂತಿರುವುದು ಕಂಡರೂ, ಅದು ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ, ಕಂದದ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಮೂರನೆಯ ಗಣವಾದಮೇಲೆ, ಯತಿ ಇದೆ—ಎಂಬುದು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಯತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಅದರ ಹಿಂದೆ ವಡಿಯೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೋಯಿತು.

ಇದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಿಂಪ್ರತಿಯ ೧೩೪ ಪದ್ಯಗಳೇ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥವಾಗಿರುವುದು ಸಂಭವ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಮಪ್ರತಿಯನ್ನು ಇವುಗಳೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿಂಪ್ರತಿಯ I ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೩೪ ಪದ್ಯಗಳೂ II ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೧೮ ಪದ್ಯಗಳೂ III ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೫ ಪದ್ಯಗಳೂ IV ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೨ ಪದ್ಯಗಳೂ, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ೫೯ ಪದ್ಯಗಳು—ಎಂದರೆ I ಮತ್ತು II ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನಭಾಗ—ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಯವಿಭಾಗವಿಲ್ಲ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ, ಮಿಕ್ಕ ೧೨೦ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಂದಲೋ ತಂದು ಸೇರಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪಾಠ ತೀರ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಪಾಠ

ಬಿಂಪ್ರತಿಯ ಮೂಲವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಾಯಶಃ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನ ನಾಡವನು ಬರೆದುಕೊಂಡದ್ದು; ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದಂತಿದೆ. 'ಪ್ರತ್ಯಂತರೇ ಮನ್ಯಥಾಸ್ತ್ರಗಳ' ಎಂದು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹೀಗೆ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ರೂಢಿಯಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪತ್ರ ಓತ್ತಗಳು ಬಂದಾಗ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ದೀರ್ಘವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ—ಎಕಾಂಬಕ, ಮೇಷ, ಎಣ, ಇತ್ಯಾದಿ; ಅದರ ಅನುಕರಣದಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡಪದಗಳ ದೀರ್ಘವೂ ಸೂಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ—ಸೊಲ್ವು, ಸೊಲ್ವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. 'ಸಿ'ಗೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಶಿ' ಬರುತ್ತದೆ—ರಶಿಕ, ಅಶಿತ, ನಾಶಿಕಾ, ಶಿತವರ್ಣಂ, ವಿಕಶಿತ, ಇತ್ಯಾದಿ; ಹಾಗೇ 'ಶಿಕ್ಷಿತ' ಎಂಬುದು 'ಸಿಕ್ಷಿತ' ಎಂದಿದೆ.

ನಂಮೋಃ, ಕಂನಡ, ವಂಣಂ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿದೆ; ಈಗ ದ್ವಿತ್ವವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ರೂಢಿ. ಮುಂತ್ರ, ದುಃಖ, ಅಂತ್ಯ, ಸಂಕ್ಷೋಪಂ, ಅಂತ್ರಕ, ಉಗ್ಗ, ದಂತ್ರ, ರುದ್ರ, ಎಂಬೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತುಗಳಿವೆ. ಈಗ ಒತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಪಾದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇ, ಎ, ಒಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ವ್ಯಂಜನವಿದೆ—ಯನವಾರಂ, ಯಂದು, ಯಿಪ್ಪತ್ತು, ಯೆಂದುಂ, ಯಸೆವಾ, ವದವಿದ, ಮೊವ್ರುವ, ಮೊಳುಗನ್ನಡ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಉಸುರ್ದಂ, ಉಸುರ್ದೊಡೆ (ಉಸುರ್ದಡೆ ಎಂದೂ ಇದೆ.) ಇಟ್ಟಡಿ, ಜಗಣಮ, ಅಕ್ಕು, ಆವಗ, ತುಱುಗುರ್ಕ, ಅನಲು, ಮುಂತಾದ ನಡುಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಪುನುರ್ವಸು, ದುಃಫಲ, ಕೃತಿ, ಕೃತಿ, ಸೊಗಇಪ, ವನ್ನಿ, ಎಂಬ ಅಶುದ್ಧರೂಪಗಳಿವೆ. ಆ ಮತ್ತು ಆ ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ. I ಛರಲ್ಲಿ 'ಸರ್ವಜ್ಞ' ಎಂದೂ IV ಛರಲ್ಲಿ 'ತುಱುಗುರ್ಕ' ಎಂದೂ (ಪ್ರಾಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ) ಅಶುದ್ಧ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿಯು ಈ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಒಂದೆರಡುಕಡೆ ೪ ಮಾತ್ರಗಳ ಎರಡು ಗಣಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ೩ ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣ, ೫ ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣ, ಹೀಗೆ ಬಂದಿದೆ (ಆಶ್ವಾಸ ೪-೬, ೮, ೯.) ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಗಣ ಲಘುವಿನಿಂದ ಮುಗಿಯುವುದೂ ಉಂಟು (೪-೧೨.) ಇವು ನಡುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. II ಛರಲ್ಲಿ ಅಜಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುತ್ತ ಪ್ರಾಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಗಸಹಿತವಾದ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದ ಸಂಧಿ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಹಾಗೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆ ಅಪ್ಪವ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದಾಗ, ತಪ್ಪಿದ್ದಾಗ, ಧಾ ಮ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಪಾಲಾಂತರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ತಿದ್ದಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿದ್ದಿದ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಸರಿಪುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕವಿ

ಕವಿಯ ಹೆಸರು I ಛರಲ್ಲಿ 'ಈಶ ಕವೀಶಂ' ಎಂದಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಹೆಸರು 'ಈಶ್ವರ' ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಮಿಕ್ಕ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಧ್ಯಾಯಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಭಿನವ ಕೇಶಿರಾಜ' ಎಂದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅವನ ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಕೇಶಿರಾಜನು ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದನು. ಅವನು ಭಂದೋಗ್ರಂಥವನ್ನೇನೂ ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ 'ಲಕ್ಷಣ ಶಿಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ಸುಲಕ್ಷಣ' ಎಂದು ಅವನಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಗೌರವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತನಗಿಂತ ಸುಮಾರು ೫೦೦-೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ 'ಭಂದೋಗ್ರಂಥ'ವನ್ನು ಬರೆದ ನಾಗವರ್ಮನನ್ನೇ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ; ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಇವನು ಕಂಡಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಒಂದೇ ದೊಡ್ಡ ಭಂದೋಗ್ರಂಥವಾದರೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಂತೆ ಅದರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ; ಇಂದಿಗೂ ಅದರ ಶುದ್ಧ ಪಾಠ ದುರ್ಲಭ

ವಾಗಿದೆ. ನಾಗವರ್ಮ, ಫಣಿವರ್ಮ ಎಂಬ ಜೈನ ಹೆಸರುಗಳು ಭಂಡಸ್ಥಾನ ಕರ್ತನನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಜನರು ಯಾವ ಭಂಡೋಗ್ರಂಥ ದೊರಕಿದರೂ ಅದು ನಾಗವರ್ಮನ ದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಫಣಿವರ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೆಲವು ತುಟಿತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಬಾಣಕವಿ ಯಾರೋ, ಅವನು ಏನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೋ ತಿಳಿಯದು. (ಅವನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನಲ್ಲ.) ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರಕವಿಗೆ ಫಣಿವರ್ಮ, ಬಾಣ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಾಗಲಿ ಇದ್ದಿರಲಾರವು. ಬೆಂಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸೊಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಕೆಟ್ಟಲರೂ, ಅವರನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿ ರಾ|| ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೂ, 'ಇವನ ತಂದೆ ಕಚ್ಚುಟೀಶ'ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಟ್ಟಲರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಆಧಾರ ದೊರೆತಿತ್ತೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಧಾಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ (vii) ಕಥವೇಶನೆಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ 'ಚ' ಪ್ರತಿಯ ೭ನೆಯ ಪದ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ತಪ್ಪುಗಳಿವೆ. ಇದನ್ನು ಕವಿಯು ಬರೆದಿರಲಾರನು. ಇನ್ನಾರು ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿದರೋ ತಿಳಿಯದು. ಧಾಪ್ರತಿಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಆರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದರೊಳಗೇ ಈ ಪದ್ಯವಿರುವುದು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದೇ ಕೆಟ್ಟಲರಿಗೂ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇದನ್ನು ನಂಬಿ ಈಶ್ವರ ಕವಿಯು ತಂದೆ ಕಥವೇಶನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಇದು 'ಕಚಟಿಸ್ವರ ವಿಪ್ರಕುಲಂ' ಎಂಬ ಪದ್ಯದ (III ೨) ಮೊದಲ ಪಾದವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಓದಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಉಂಟಾದ ಭ್ರಾಂತಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು 'ಕಚಟೀಸ್ವರ ವಿಪ್ರಕುಲಂ' ಎಂದು ಓದಿ, ಕಟೀತ್ಸರನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಎಂದು ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಮೇಲೆ ಕಚಟೀತ್ಸರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ, ಕಥವೇತ್ಸರವಾದರೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ (ಕಚ್ಚಪ = ಅಮೆ) ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು—ಎಂದು ನನಗೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾಲ

ಕೇಶಿರಾಜನ (ಅಥವಾ ಕೇಶವನ) ಕಾಲ ಸು. ೧೨೫೦. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಭಿನವ ಕೇಶಿ ರಾಜನಾದ ಈಶ್ವರನ ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ; ಎಷ್ಟು ಈಚೆಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅವನು ಬಿಳಿಗಿ ಅರಸರ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಹೇಳಲು ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾ|| ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಊಹೆಯಂತೆ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೦ ಎಂದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮತ

ಈಶ್ವರಕವಿಯು ಶಿವಭಕ್ತನೆಂಬುದು ಆದಿ ವೃತ್ತದಿಂದಲೂ, ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಬರುವ ಶಿವ ವಿಷಯಕವಾದ ಪದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ವೀರಶೈವನೋ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಆಧಾರವಿಲ್ಲ.

ಭೀಮಣ

ಈ ಗ್ರಂಥದ II ೨೦ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ 'ಭೀಮಣ'ನ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಇವನು ಕೇಶಿರಾಜನು ಧಾತುಪಾಠದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭೀಮನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

భీమను వ్యయోకరణ ('సంభావనే' పుట ౧౮౩-౧౯౧); అవను భందోవిభావకపు ప్రతిపాదించినట్లే తిళి బందిల్లు. 'భీమణ'ను వదిలెయోగవన్ను తురిః
 దేళదవను. 'భీమణ' (= భీమణ్) ఎంబ తల్లి రూపవన్న నోడిదరూ, వదియ
 తేలుగినల్లియే జేళ్ళు రూఢవాగిరువుదన్న నోడిదరూ, అవను అంధ్రనిరబేకేంబ
 గొత్తాగుత్తదే. తేలుగినల్లి వేములవాడ భీమకవి ఎంబ ఒప్పు గ్రంథకర్తనిహ్మనే
 భందోగ్రంథవాద 'కవిజనాశ్రయము' అవన కృత్యాగిరబేకేందు ఊహి
 ల్పట్టిదే. గ్రంథదల్లి కత్యవు 'మల్లియ రేజ'నేందు దేళదే. అదరే జనజని
 వాద ప్రతీతియేనో భీమకవియే కత్యవేంబుదు. అవన కాలవు శ్రీ. త
 గానేయ తతమానద కేనే అథవా గానేయ తతమానద ఆది(?). (జయం
 రామయ్య పంతులు అవర పీఠికయన్న నోడి: కవిజనాశ్రయద ద్వితియే ముద్ర
 ౧౯౩౨, అంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తిన ప్రకటనే ౩. A History of Telugu
 Literature by P. Chenchiah, p. 58.) కవిజనాశ్రయవు తేలుగినల్లిరు:
 వ్రాజీనతమవాద భందోగ్రంథ. ఇదన్న ఉత్తరకవియు నోడిరబుదు
 'భీమణ ముఖ్య' ఎందిరువుదరింద అప్తకవియము ముంతాద గ్రంథగళన
 నోడిరబుదు. అదరే అప్తకవియవన్న (శ్రీ. త. ౧౭౫౭) నోడి అదన్న
 అనుసరించినదో ఆదరింద అవన అనంతరవే ఇద్దిరబేకేందూ దేళదేళాగిల్ల
 ఈ సందర్భదల్లి ఉత్తరకవియ దేళకే కవిజనాశ్రయద కత్యవు భీమకవియ
 ఇరబేకేంబ జనప్రతీతిగి బేంబలవన్న కేట్టంతాగుత్తదే. ఏకేందరే, 'భీమణ':
 దేసరినల్లి మత్తావ భందోగ్రంథవూ ఇల్ల.

వది

'వది'య లక్షణవన్న II ౧౯ రల్లి హిగి దేళదే:—

పద పద్యద మోదలక్తర
 వదు తప్పదే నదునే యతి విలాసదోళదలుం ।
 విదితదే వదియచ్చుదు వృదు
 పదయుగి నిమలసుతీతై పరహితజరికే ॥

పాదాదియల్లి బంద అక్షరవు (అథవా అదర సవణవు) యతిస్థానదల్లియ
 బందరే అదక్కే వది ఎందు దేసరు. అదు యతియే అల్ల; యతి ఎంద

In Telugu.....the internal Yati indicates the recurrence of the initial
 syllable of the line or its equivalent rather than the breaking off of a word.
 In its essence Telugu Yati is more akin to alliteration than to caesura.
 Sometimes the two ideas are combined.

తేలుగురూఢ వళియనగా పాదాద్యక్షర మునకు సవణమ్మిన యక్షదమా వచ్చునీయే - క
 జనాశ్రయద Preface page 11 మత్తు పీఠిక పుట ౨౯.

ವಿರಾಮಸ್ಥಾನ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಯತಿ ಅಥವಾ ಯತಿವಿಶೇಷ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಸವಿಶೇಷ ಎನ್ನುವುದು ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಮುಂದಿನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಸ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರ (ಅಥವಾ ಸಮಾನಾಕ್ಷರ) ಅದೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಯತಿಯನಂತರ ಬಂದರೆ ಅದು 'ವಡಿ'. ಇದರ ಅನುಸರಣೆಯಿಂದ ಪದ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಾವ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇದೂ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರವೆನ್ನಬಹುದು.

ಈ ಶಬ್ದದ ನಿರುಕ್ತಿ ಏನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಕನ್ನಡದ ಮಡಿ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ (ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ) ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಇದು ಸಾಲ್ವಡಿ ಐವಡಿ ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ವಡಿ' ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನೇ ತಾಳುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ 'ವಿಚ್ಛೇದ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಉಡಿ, ಉಡೈ, ಒಡೆ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ತಮಿಳು ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. ವಡಿಯು ಇವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತಜನ್ಯವೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಪ್ರತಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ (೪೩-೪೭) ನೋಡಬಹುದು.

ಪದ ಪದ್ಯ ಪಾದ

ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು 'ಪದ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಪದ್ಯಕಾವ್ಯ' ಅಥವಾ ಈಗ ನಾವು ವ್ಯವಹರಿಸುವಂತೆ ಬಿಡಿ 'ಪದ್ಯ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ (ಉದಾ: ಪದ ಕವಿಯಂ ೧-೫, ಪದಕರ್ತರಾಗಿ ೧-೩೫, ಪದದ ಮೊದಲೊಳ್ ೩-೩೨) 'ಪದ್ಯ'ವೆಂಬ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಸೇರಿಯಾಗಲಿ (ಉದಾ: ಪದ ಪದ್ಯಗಳೊಳ್ ೧-೨೭, ೩೨, ೩೭, ೨-೧, ಪದಪದ್ಯಕ್ಕೆ ೧-೨೮, ೩-೧೯, ಪದಪದ್ಯದ ೨-೯, ೧೯, ಪದಪದ್ಯದ ೩-೩೭) ಇರಬಹುದು. ಸಾಂದೀಪದ (೩-೩೧) ಪಲ್ಲವಿ ಪದ (೩-೩೩) ಎಂದು ಇತರ ಪದಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಬಂದಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಪದ್ಯಪದಕೆ (೩-೧) ಎಂದು ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಸೀಸಕ್ಕಂ ಪದಗಳ್ಳಂ (೨-೨೨) ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸೀಸಪದ್ಯ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾಗವರ್ಮನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಾಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಪದವೆಂದರೆ ಕಂದ ಅಥವಾ ವೃತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. (ಸೂತ್ರ ೨೪೧). ಬಹುಶಃ ಅಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಬಿಡಿಪದ್ಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇದರೊಡನೆ ನೃಪತುಂಗನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಪದಪದ್ಧತಿಯೊಳ್ (೧-೧೯, ೨೪) ವೃತ್ತ ಜಾತಿ ಪದ ಪದ್ಧತಿಯೊಳ್ (೧-೭೦) ಪದ ಪದ್ಧತಿಗೆ (೧-೮೩) ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಪದವೆಂಬುದು ಪದ್ಯ (ಅಥವಾ ಹಾಡು) ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ 'ದಾಸರ ಪದಗಳು', 'ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನ ಪದಗಳು', 'ಸರ್ವಜ್ಞನ ಪದಗಳು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಪದ್ಯ ಗದ್ಯ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ Poetry, Prose ಎಂಬಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪಭೇದವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಪದವೆಂಬುದನ್ನು ಬಿಡಿಪದ್ಯ (verse, stanza) ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಪದವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸಾಲು ಅಥವಾ ಪಾದ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ: ಕಂದದ ಮೊದಲ ಪದಕ್ಕೆ, 'ಎರಡನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ' (೨-೨೩) ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಗ್ರಾಹಿ. ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಾದ ಎಂಬುದರ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಇದೆ.—'ಸಾಲ್ಯಂ ಪಾದಕ್ಕು ದಯುಸುಗುಂ' (೨-೧). ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ೧-೨೫, ೩೦ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ ಪಾದವಿಯು(ದಿ?)ತನಿಯಮ, ಪದವಿದಿತ ಪಾದನಿಯಮ, ಎಂಬೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪದ ವೆಂದರೆ ಬಿಡಿಸದ್ಯ ಅಥವಾ ವೃತ್ತ, ಪಾದವೆಂದರೆ ಸಾಲು ಎಂದರ್ಥ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪದಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಮಾತು, ಹದ, ಅಥವಾ ಟಿಚಿತ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲ.

ಗ್ರಂಥಸ್ವರೂಪ, ಪ್ರಯೋಜನ

ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ತನ್ನನ್ನು 'ಕವೀಶಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಕಾವ್ಯ'ವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. 'ಕವಿ' ಎಂದರೆ 'ಪಂಡಿತ'ನೆಂದೂ ಅರ್ಥ; ಆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇವನು ಕವಿಯೇ ಹೊರತು, ಇಲ್ಲಿ 'ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ'ಯಾಗಲಿ, 'ರಸಾತ್ಮಕವಾದ ವಾಕ್ಯ'ವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ ವಡಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ವರ್ಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಗಳ ಶುಭಾಶುಭ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಇವುಗಳ ಜ್ಞಾನ. ಇಂದು ನಮಗೆ ಅಮೃತಗಣ ವಿಷಗಣಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು; ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು; ಅದನ್ನು ಇವನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗಣಗಳ ಬಣ್ಣ ದೇವತೆ ಮುಂತಾದ ಮಿಕ್ಕ ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವು ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥ, ಬರಿಯ ಛಂದೋಗ್ರಂಥವಲ್ಲ, ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಾಲ್ಯನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡಗಳು ರಸ ಭಾವ ನಾಯಕ ನಾಯಕಿಯರು ಮುವ್ವತ್ತಾರು ಅಲಂಕೃತಿಗಳು ಲಿಂಗ ಸಮಾಸ ಆಖ್ಯಾತ ನಿಘಂಟು ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮನ್ಮಥಾಸ್ತ್ರ ಮೋಹ ವಿರಹ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದಿನ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕರ್ತರಾದ ವಾಮನ ಭಾಮಹಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣವಷ್ಟನ್ನೇ ಹೇಳದೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ನ್ಯಾಯಾದಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿಯಾದವನಿಗೆ ಬರಿಯ ವ್ಯಾಕರಣವಾಗಲಿ ಛಂದಸ್ಸಾಗಲಿ ಅಲಂಕಾರವಾಗಲಿ ನಿಘಂಟಾಗಲಿ ತಿಳಿದರೆ ಸಾಲದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಭಾವ. ಅದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂತು. ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೇ ಆಂಧ್ರಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಈಶ್ವರ ಕವಿಯೂ ಅನುಸರಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ'ವೆಂದರೆ ಕವಿಯ ನಾಲಗೆಗೆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕಟ್ಟು ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದೊಳಗೆ ಸೇರುವ ಮಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಟ್ಟು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ.

॥ ಶ್ರೀರಸ್ತು ॥

ಕ ವಿ ಜಿ ಹ್ವಾ ಬಂ ಧ ನಂ

ಪ್ರಥಮಾತ್ಮಾಸಂ

ಶ್ರೀಮದ್ಗಂಗಾತರಂಗಾಂಕಿತ ಕಪಿಲಜಟಾಂಜಲಿಭಾರಾಭಿರಾಮಂ
ವಾಮಾಂಗಾಲಿಂಗ ಸಂಗಪ್ರವರಗಿರಿಸುತಾ ಜಾರುಲೀಲಾ ವಿಲಾಸಂ ।
ಭೀಮಂ ಕಾಮಾಂಗನಾಶಜ್ವಲಿತಚಟುಲಭಾಳಪ್ರತಾಪಾಗ್ನಿನೇತ್ರಂ
ಪ್ರೇಮಂ ಪರ್ವಿತ್ಯೈ ನಂಮೋಘ್ನಿಡುವಣಿಗೊಡೆಯಂ ಕಲ್ಲಿನಾಥಾಖ್ಯಾತಿಂಗಂ ॥

ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಮಂ

ಭುವನದ ಬುಧಜನರ ಚಿತ್ತಮೊಲಿಯದ್ದೀಳ್ವಂ ।

ವಿವಿಧಸುಲಕ್ಷಣಮಂ ಸ

ಪ್ರವರಗುಣಂ ಜಾಣತೆರೆಯನೀಶಕವೀಶಂ ॥ ೨ ॥

ಲಕ್ಷಣಶಿಕ್ಷಾಂಜಾಯ್ ಸು

ಲಕ್ಷಣ ಕೇಶವನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಮಂ ।

ಈಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಿತಸೂತ್ರದೆ

ಸಾಕ್ಷಾದಭಿನವಸುಕೇಶಿರಾಜಂ ವೇಳ್ವಂ ॥ ೩ ॥

ಸಕ್ಕಜಗಂವಡದವಿತೆಯ

ಸಿಕ್ಕುಗಳಂ ಬಿಡಿಸಿ ಸರ್ವರೀತಿ ಲಕ್ಷಣಮಂ ।

ಚಕ್ಕನೆಯರಿವೂತುಸುರ್ಪಂ

ಮಿಕ್ಕಭಿನವಕೇಶಿರಾಜನಾಮಕವೀಶಂ ॥ ೪ ॥

ಸೊಂಕೆಲ್ಲದೆ ಬಿರುಸುಡಿಗಳ

ನಂಕಿಸದೆ ಮನೋನುರಾಗಮೃದುಪದತತಿಯಂ ।

ಪಂಕಜಮುಖಿ ಕೇವಲೇಶ

ಬೃಂಕರಕವಿರಸಿಕಣಿವುರಾ ಪದ ಕವಿಜನಂ ॥ ೫ ॥

* ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, 'ಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನವ ಕಂದ ಪುತ್ರಗಳ ಬರವುದಕ್ಕೆ
ಕುಭಮಸ್ತು ॥ ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಸ್ತು ॥' ಎಂದಿದೆ.

ಗುರುಲಘು ಮೂರಿರೆ ಮನಗಣ
 ಗುರುಲಘು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಬರಲು ಭಯಗಣ ಮತ್ತಾ |
 ಗುರುಲಘು ನಡುವಿರೆ ಜರಗಣ
 ಗುರುಲಘು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲು ಸತಗಣಮಕ್ಕುಂ || ೬ ||

ಪೀತಂ ನೀಲಂ ರಕ್ತಸ
 ಮೇತಂ ಶ್ಯಾಮಾಭ ಕೃಷ್ಣಮಸಿತಂ ಶುಭ್ರಂ |
 ನೀತಿಯುತೆ ಚಿತ್ರವರ್ಣಂ
 ಪೀತಂ ಗಣಮೆಂಟುವರ್ಣಮಾ ಕ್ರಮದಿಂದಂ || ೭ ||

ಶಿರದೊಳ್ ದೇವಲಲಾಟದೊಳ್ ದಿನಕರಂ ನೇತ್ರಂಗಳೊಳ್ ತೋಯಮಂ
 ಬರ ಕರ್ಣಂಗಳೊಳೆಂದು ವಕ್ರದೆಡೆಯೊಳ್ ತನ್ನಾಸಿರಾಸ್ಥಾನದೊಳ್ |
 ಮರುತಂ ಣಾಭಿಯೊಳಗ್ಗೆ ಪಾದತಳದೊಳ್ ಪೃಥ್ವೀಗಣಂ ಭಾವಿಸ
 ಲ್ಪರವಿಂದೋದ್ಭವನಂಗಳಾಂಗತತಿಯಿಂದುತ್ಪತ್ತಿ ಕೇಳಂಗಳೇ || ೮ ||

ಇನವಾರಂ ಜಗಣಂ ಸಮಂತು ಭಗಣಂ ಶೀತಾಂಶುವಾರಂ ಮಿಗಿ
 ಲ್ಪನಕಾಹಂ ರಗಣಂ ಬುಧಾಹ ಸಗಣಂ ದೇವೇಜ್ಯವಾರಂ ನತಂ |
 ವಿನಮನ್ನದ್ಯವಿಲಾಸೆ ಕೇಳುದಿಸುಗುಂ ಶುಕ್ರಾಹದೊಳ್ ಸ್ವರ್ಗಣಂ
 ಶನಿವಾರಂ ಮಗಣಂ ಗಣಂಗಳೊಗೆದತ್ತೀವೇಳು ವಾರ್ಧ್ರಪ್ರಿಯೇ || ೯ ||

ವಿಕಾಂಬಕಮನಿಲಂ ಮ
 ತ್ತಾಕಾಶಂ ಜಲ ತಮೋರಿ ಶಶಿ ಯುಗನೇತ್ರಂ |
 ನಾಕಹುತಾಶನಧರೇಗೀ^೩
 ಲೋಕದೊಳಂ ಕಮಲನೇತ್ರ ನೇತ್ರತ್ರಯಗಳ್ || ೧೦ ||

ಪೆರೆ ಸೂರ್ಯರ್ಗಿರಡು ಭುಜಂ
 ಧರೆ ಪುಷ್ಕರವೆಡ್ಡು ಗಣಗಳಿಗೆ ಭುಜ ನಾಲ್ಕುಂ |
 ಕರಮಾರುಂ ಪವಮಾನಗೆ
 ಹರಿಗೆಂಟುಂ ವೈದ್ಯಮಗಣಕೆ ದಶಭುಜಮೆನಿಕುಂ || ೧೧ ||

ಕಮತನತಿರಮೃನಕ್ರಂ
 ಸುಮನೋಹರಮೇಷಮೇಣವೃಷನಶ್ವಂ ತಾಂ |
 ಸಮನಿಕು ಕುರಂಗ ಮದಕಂ
 ಕ್ರಮದಿಂ ಗಣಕೆಂಟುವಾಹನಂಗಳೆನಿಕುಂ || ೧೨ ||

ಧರೆಗಿಂದೀವರಸಖನುಂ
 ಸುರರ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ವಾಯುಗಣಮೆಂದಿಚಿತಂ |
 ಸರಸಿಜಸಖಗಾಕಾಶಂ
 ನಿರತಂ ಜಲವಾಯುಗಣಕಿವೊಂದೊಂದು ಸಖಂ || ೧೩ ||

ಮ ಯ ರ ಸ ತ ಜ ಭ ನ ಗಣಸಂ
 ಚಯಕಂ ತಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶತಭಿಷ್ಕೃತ್ತಿಕೆಯುಂ |
 ನಿಯತಸ್ವಾತಿ ಶ್ರವಣಂ
 ನಯದೆ ಪುನರ್ವಸುವು ಮೃಗಶಿರಂ ಭರಣಿಯುಮುಂ || ೧೪ ||

ಮ ಯ ರ ಸ ತ ಜ ಭ ನ ಗಣಕಂ
 ನಿಯತಂ ಬುಧ ಶುಕ್ರ ಭೂಮಿಸುತ ರವಿತನಯಂ |
 ಪ್ರಿಯ ಕೇಳಹಿ ರವಿ ಗುರು ಶಶಿ
 ಪ್ರಯುಕ್ತರಾಗಿರ್ಕು ತದ್ಗ್ರಹರ್ತೃಮದಿಂ || ೧೫ ||

ಮೂಡಲ್ ನಗಣಮದಿರ್ಕುಂ
 ನೋಡಲ್ ದಕ್ಷಿಣದೆ ಮಗಣಕಕ್ಕುಂ ತಾಣಂ |
 ಬೀಡುಂ ಪಶ್ಚಿಮ ಯಗಣಕೆ
 ಕೂಡುತ್ತರದಲ್ಲಿ ಭಗಣಕಕ್ಕುಂ ತಾಣಂ || ೧೬ ||

ರಗಣಮದಗ್ನಿಯೊಳಿರ್ಕುಂ
 ಜಗಣಂ ನಿರುರುತದೊಳಿರ್ಕು ವಾಯವ್ಯದೊಳಂ |
 ಸಗಣಮಿರುತಿರ್ಕು ಸತತಂ
 ತಗಣವದೀಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿಹುದಬಲೇ || ೧೭ ||

ಧರೆ ಜಲವನಲಾನಿಲ ನಭ
 ಸರಸಿಜಸಖ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಂ ತಾಂ |
 ಪರಮಶಿವನಷ್ಟತನುಗಳ್
 ತರಳಾಕ್ಷೀ ಗಣಗಳೆಂಟರೊಳ್ ಸ್ಥಿರಮಿರ್ಕುಂ || ೧೮ ||

ನಗಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಕ್ಕುಂ
 ಭಗಣಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲಕ್ಕೆ ವೈಶ್ಯಕುಲಕ್ಕುಂ |
 ಯಗಣಮದಕ್ಕುಂ ಕಾಮಿನಿ
 ಮಗಣಂ ಶೂದ್ರರ್ಗೆ ಪೇಳೆ ಸತ್ಥಲಮಕ್ಕುಂ || ೧೯ ||

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಂ ಮಯಗಣಮುಂ
ಮೇಲಹ ರಸಭಜಗಣಂಗಳವು ಪುಲ್ಲಿಂಗಂ |
ಬಾಲಕಿ ನತಗಣವೆರಡುಮ
ಸಾಲೋಕಿಸು ನಿತ್ಯಮವು ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಂ || ೨೦ ||

ಮಗಣವ ಮೊದಲಿಟ್ಟಿಗ್ರದೆ
ರಗಣಮನಿಡೆ ನಾಶಮಕ್ಕು ಕೃತಿಕರ್ತೃಗಂ |
ತಗಣಮನಿಟ್ಟಿಡೆ ತತ್ವತಿ
ಪಗೆವರ್ಗಂ ಸೋಲ್ವು ಮಾನಭಂಗದೊಳರ್ಕುಂ || ೨೧ ||

ಮಗಣದ ಮುಂತಿಡೆ ಜಗಣವ
ನಗಣತಫಲಸಿದ್ಧಿಯಕ್ಕು ಮಗಣದ ಮುಂತಂ |
ಸಗಣಮನಿಡೆ ಕೃತಿಕರ್ತೃಂ
ಪಗೆಯಂ ಬಿನ್ನಟ್ಟಿ ಕುಟ್ಟಿ ಕೀರ್ತಿಯನಾಳ್ಗುಂ || ೨೨ ||

ಯಗಣದ ಮುಂತಿಡೆ ಮಗಣವ
ಬಗೆಯಲ್ ಬಹುರಾಜ್ಯಮಕ್ಕು ಕೃತಿಕರ್ತೃಗಂ |
ಮೃಗನಯನೆ ಯಗಣದಗ್ರದಿ
ಸಗಣವನಿಡೆ ವೈರಿಗಳ್ಗೆ ಸೋಲ್ವುದು ಪುಸಿಯೇ || ೨೩ ||

ಜಲಗಣದ ಮುಂತೆ ರಗಣವ
ನೊಲಿದಿಡೆ ದುಷ್ಟಲಮದಕ್ಕು ಯಗಣಾಗ್ರದೊಳಂ |
ಸಲೆ ತಗಣವಿಟ್ಟೊಡಂ ಪತಿ
ಗೆಲವಂ ಪಗೆವರ್ಗ ಕೊಟ್ಟು ಬನಮಂ ಸಾರ್ವಂ || ೨೪ ||

ಒಪ್ಪುವ ಯಗಣದ ಮುಂದಂ
ತಪ್ಪದೆ ಜಗಣವನೊಡರ್ಚಲಂಬುಜವದನೇ |
ಕಪ್ಪವನಿತ್ತರಿಗಳ್ಗೆ ಬೆಂ
ಬಪ್ಪುದು ಮಿಗೆ ಬಂಟಿನಪ್ಪುದೇಂ ತಪ್ಪುಗುಮೇ || ೨೫ ||

ಗಂಧವಹಗಣದ ಮುಂದಂ
ಸಂಧಿಸಿ ಮಗಣವನುಸುರ್ದೊಡಕ್ಕತಿಲಾಭಂ |
ಸುಂದರಿ ಕೇಳೆ ಜಗಣಾಗ್ರದೆ
ಬಂದೊಡೆ ಸಗಣಂ ವಿನಾಶಮಪ್ಪುದು ಪುಸಿಯೇ || ೨೬ ||

ಗಗನಗಣಾಗ್ರದೊಳಂ ತಾಂ
ಯಗಣಮನಿಡಲಶುಭಮಬ್ಜಮುಖಿ ಕರ್ತಂಗಂ |
ದಗಣಿತಭಯಕೇಡಕ್ಕುಂ
ಪಗೆವರ್ಗಂ ಪೇಳವೇಡ ಪದಪದ್ಯಗಳೊಳ್ || ೨೭ ||

ಅಗಿನಿಗಣದೆಡಬಲಂಗಳೊ
ಳಗಣಿತಮೆನೆ ವಾಯುಗಣಮನಿಡೆ ಪದಪದ್ಯ |
ಕೊಗೈಗುಂ ಮರಣಂ ಪತಿಗಂ
ಬಗೆಯಲ್ವಿಧಿವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಾರುಂ ಕಾಯರ್ || ೨೮ ||

ಸಭಗಣಮೆರಡಿರೆ ಶುಭದಂ
ರಭಗಣಮಿಡಲಶುಭಹಾಸಿ ರಯಗಣಮಿಡೆ ತಾಂ |
ಶುಭಮಕ್ಕುಂ ಜಯಗಣಗಳೊ
ಳುಭಯಕ್ಕುಂ ಹಾಸಿಯಕ್ಕು ಕೇಳ್ ಕಮಲಮುಖೀ || ೨೯ ||

ಸರಸಿಜಸಖದಗ್ರದೆ
ಮರುತನ ಸಖಗಣಮನಿಕ್ಕಿ ಪೇಳೊಡೆ ಮತ್ತಂ |
ತರಸಿಂಗಿ ರಾಜ್ಯಲಾಭಂ
ಸ್ಥಿರಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ರಿಪುಗಳಂ ಮಿಗೆ ಗೆಲ್ವಂ || ೩೦ ||

ತಗಣದ ಮುಂತಿಡೆ ಮಗಣವ
ಮಿಗೆ ದುಃಖಂ ನಗಣಮಿಕ್ಕಿ ವೈರಿಭಯಂ ತಾಂ |
ಜಗಣವಿಡೆ ತೇಜಮಕ್ಕುಂ
ರಗಣಮನಿಡೆ ಕಾವ್ಯಕರ್ತು ರಾಜ್ಯವನಾಳ್ || ೩೧ ||

ರಗಣಾಗ್ರದೆ ರಗಣಮುಮಂ
ಸಗಣಾಗ್ರದೆ ಸಗಣಮಂ ಮಿಗಿಲ್ ಜಗಣಾಗ್ರಂ |
ಜಗಣಮ ತಗಣಾಗ್ರದೆ ತಾಂ
ತಗಣವನಿಡವೇಡ ಪದ್ಯಪದಗಳೊಳೆಂದು || ೩೨ ||

ಮಿಗಿಲೆನಿಸ್ಸಗಣಾಂತ್ಯದೆ
ಜಗಣಮನಿಟ್ಟದರ ಮುಂತೆ ರಗಣವನಿಡೆ ಕೇಳ್ |
ಸೊಗಯಿಪ ಮಂಗಲಮಕ್ಕುಂ
ದಗಣಿತ ಕವಿಮುಖ್ಯರಂದು ಪೇಳ್ವುದು ಕೃತಿಯೊಳ್ || ೩೩ ||

ಇಂದುಗಣಾಂತ್ಯದೆ ತಗಣಂ
ಬಂದೊಡೆ ಜಯಕೀರ್ತಿಲಾಭಮಕ್ಕುಂ ಜಗಣಂ ।
ನಿಂದೊಡೆ ನಾಶಂ ಮಗಣಂ
ಸಂಧಿಸೆ ಕೃತಿಕರ್ತೃ ರಾಜ್ಯವಾಳ್ವಂ ರಮಣೀ || ೩೪ ||

ವಿಧುಗಣದ ಮುಂತೆ ಸಗಣಂ
ವಿಧಿಯಿಸುಗುರ ತಗಣ ಘೋರರಣಮಂ ಮಾಳ್ವುಂ ।
ವಿಧುಮುಖಿ ಜಗಣದೆ ಚಿತ್ರಂ
ಪದಕರ್ತೃಗಳಕ್ಕು ಬುರ್ಧ ರೋದ್ಧತಕದನಂ || ೩೫ ||

ಇನೆಗಣದ ಮುಂತೆ ತಗಣವ
ನನುಸಂಧಿಸಿ ವೇಳೆ ಸರ್ವತೇಜಗಳಕ್ಕುಂ ।
ವನಿತೆ ಮಗಣವನುಸುರ್ದೊಡೆ
ಘನಲಾಭಂ ಯಗಣಸಗಣಮಿಕ್ಕುಲ್ಪರಣಂ || ೩೬ ||

ಭಾವಿಸೆ ಪದಪದ್ಯಂಗಳೊ
ಳಾವಾವಂ ಗಣಮನಿಕ್ಕುಲವುಮಿವುಮೆಂದೆ ।
ದೇವಗಣಮಿಟ್ಟು ಮುಂದ
ಕ್ಕಾವ ಗಣಂ ಬಂದಡುತ್ತಮಂ ಕಮಲಮುಖೀ || ೩೭ ||

ಪರುಸಂ ಸೋಂಕಿದ ಕರ್ಬುನ
ದಿರವುಂ ಮೊಸತಪ್ಪ ಮಿಸುನಿಯಪ್ಪಂತಕ್ಕುಂ ।
ಸುರಗಣದ ಮುಂದೆ ದುಷ್ಟೋ
ತ್ಕರಗಣಮಿಡೆ ಶುಭಮದಕ್ಕು ಘಟಕುಚಯುಗಳೇ || ೩೮ ||

ಸಿತವರ್ಣಂ ಮಗಣಂ ಭೂ
ಸತಿ ದೈವಂ ವಿಪ್ರರಾಜಕುಲಸಂಭೂತಂ ।
ಅತಿಶಯಸಿಂ ಸಂತೋಷಂ
ಚತುರವಚೋರಚಿತೆ ಚಾರುಚಂಪಕನಾಸೇ || ೩೯ ||

ಯಗಣಂ ನವನೀಲಾಭಂ
ಸೊಗಯಿಪ ದೈವಂ ಜಲೇಶ ಶೂದ್ರಕುಲಂ ತಾಂ ।
ಮಿಗಿಲರ್ಥಧಾನ್ಯಲಾಭಂ
ಮೃಗಶಾಖಸುನೇತ್ರ ಸರಸಿಜೋಜ್ವಲಚರಣೇ || ೪೦ ||

ರಗಣಮುರುರಕ್ತವರ್ಣಂ
ಮಿಗೆಯಗ್ನಿ ಯದಕ್ಕೆ ದೈವಮುನಿವಂಶಂ ತಾಂ |
ಬಗೆ ಮೃತಿ ರುಜೆ ಜಯ ಹರಭಯಂ
ಮೃಗನಾಭಿಸುಗಂಧಗಂಧಿ ಮದಗಜಗಮನೇ || ೪೧ ||

ನೀಲಾಭಂ ಮಿಗೆ ಸಗಣಂ |
ಪಾಲಿಸುವದಿದ್ದೆವ ತಾನೆ ನಿರುರುತಿ ಮತ್ತಂ |
ಬಾಲಕಿ ಭಾವಿಸು ಭೀಕರ
ಹಾಲಾಹಲಸರ್ಪವಂಶ ಭಯಮಶುಭಕರಂ || ೪೨ ||

ಪೊಗೆವಂಣಂ ತಗಣಂ ತಾಂ
ಗಗನಂ ನಿತ್ಯಾಧಿದೈವ ಯಮಕುಲಮಕ್ಕುಂ |
ಮಿಗೆ ದುಃಖ ಕೇಡು ಭಯಕರ
ಮೃಗಧರಮುಖಿ ಕಾವ್ಯಕರ್ತಗವ್ವುದು ನಿರತಂ || ೪೩ ||

ರಾಜಿಸುವ ರಕ್ತವರ್ಣಂ
ರಾಜಪ ಜಗಣಕ್ಕೆ ನಾಡೆ ಭಾಸ್ಕರ ದೈವಂ |
ನ್ಯಾಜಂ ಭಯರೋಗಕರಂ
ಯೋಜಿಸೆ ಶೂದ್ರಾನ್ವಯಂ ಸುಚರಿತವಿಲಾಸೇ || ೪೪ ||

ಬಿಳಿದಪ್ಪ ವರ್ಣ ಭಗಣಂ
ನಳಿನದ ಪಗೆ ದೈವ ವೈಶ್ಯಕುಲಸಂಭೂತಂ |
ತಿಳಿ ಕಾಂತಿರೀತಿಲಾಭಂ
ಘಳಿಲನೆ ಪತಿಗಕ್ಕು ಶಾಶ್ವತಂ ಶುಭವಚನೇ || ೪೫ ||

ದೇವಗಣಂ ಪೀತಾಭಂ
ಭಾವಿಸೆ ಸುರರೋಕ್ತದೈವ ಸುರಕುಲ ಮತ್ತಂ |
ತಾವಗ ಜಯಮಾಯುಷ್ಯಂ
ಶ್ರೀವಧು ನೆಲಸಿರ್ಕು ತುಂಬಿಬಂಬಲ್ಲು ರುಳೇ || ೪೬ ||

ಇತ್ಯಭಿನವಕೇಶಿರಾಜ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ ಕಾವ್ಯದೊಳ್
ಗಣವಿವೇಕನಿರೂಪಣಂ ಪ್ರಥಮಾಶ್ವಾಸಂ ೭

೫. ರುಜೆಯುನುಪಜಯ (ಮ), ರುಜೆಜಯ ಭವಹರ (ಧಾ)

೬. ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣಾರ ಮೂಕಾಂಜಿಕೆ ಮನವರ ದಿವ್ಯ
ಶ್ರೀ ಚರಣಾರವಿಂದವೆ ಗತಿ.

ದ್ವಿತೀಯಾಶ್ವಾಸಂ

ಮೊದಲಕ್ಕರದಿಂ ಮುಂತಣ
ದದು ನೋಡಲ್ಪಾಸದಕ್ಕರಂ ತತ್ಪ್ರಾಸಂ |
ವಿದಿತಂ ಸಾಲ್ಪುಂ ಪಾದ
ಕ್ಕುದಯಿಸುಗುಂ ವರ್ಣಮೊಂದೆ ಪದಪದ್ಯಗಳೊಳ್ || ೧ ||

ಹರಿ ಕರಿ ವೃಷಭಂ ತುರಗಂ
ಶರಭಮಜಂಗಳುಮೆನಿಪ್ಪ ಪಟ್ಟಾಸಕ್ಕಂ |
ತರುಣಿ ನಿಜ ದೀರ್ಘ ಬಿಂದುವಿ
ನಿರದೊತ್ತಂ ವ್ಯಂಜನಂ ವಿಸರ್ಗಂ ಬಕ್ಕುಂ || ೨ ||

ಸಿಂಗ ಗಜ ವೃಷಭ ಹಯಕಂ
ಮಂಗಲ ಸಂಪತ್ತು ಲಾಭ ಸಿರಿ ಮಿಗಿಲಕ್ಕುಂ |
ಸಂಗಳಿಕು ಶರಭಮಜಕಂ
ತುಂಗನಿತಂಬಪ್ರಯುಕ್ತೆ ಕೇಡುಂ ಕಲಹಂ || ೩ ||

ಪದಮಲಸುಜ್ಞಾನೋದಧಿ
ಪದಕಮಲ ಸುರಮ್ಯ ಮಧುರವಾಕ್ಯಚುರಲಸಃ |
ಧೃದಯಸರೋರುಹದಿನಕರ
ಮದನಾಂತಕನೆಂದು ಪೇಳೆ ಸಿಂಹಪ್ರಾಸಂ || ೪ ||

ಮಾರಾರಿಯದ್ರಿಜಾಕುಚ
ಹಾರಾಭಾರಾವಿಹಾರವಕ್ಷಸ್ಥಳ ಸ |
ತ್ತಾರಾಪತಿಲೇಖಾಧರ
ರಾರಾಜತನೇತ್ರನೆನೆ ಗಜಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೫ ||

ಎಂದುಂ ಪುಟ್ಟುಂ ಮರಣಮ
ದೆಂದುಂ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂಬರುರುಭಜಕಜನಾ |
ನಂದಂ ಶಂಭು ಸದಾಮೃತ
ಕಂದಂ ಶಿವನೆಂದೊಡಂ ವೃಷಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೬ ||

ಕವಿಚಿಹ್ನಾ ಬಂಧನಂ

ಸಗ್ಗದ ಸರಸಿಜಭವಹರಂ
ಗಗ್ಗಳಪದವಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ನೆನೆವವರೆಡರಂ |
ಮಗ್ಗಿಸ ಮುಪ್ಪುರಮಂ ಕ
ಣ್ಣಗ್ಗಿಯೊಳಂ ಗೆಲ್ಲನೆಂಬುದಶ್ವಪ್ರಾಸಂ || ೭ ||

ಸನ್ಮಾರ್ಗಸ್ವದ ರಮ್ಯವಿ
ಯನ್ಮಣಿಶಶಿವಕ್ಷುನೇತ್ರ ವರನಿಗಮವಿದೂರ
ರನ್ಮಹಿಮಾಚ್ಚುತನುದ್ಯ
ಶ್ಚಿನ್ಮಯಶಿವನೆಂದೊಡಕ್ಕು ಶರಭಪ್ರಾಸಂ || ೮ ||

ಪಾಶಃ ಶ್ವಿದುರಂ ತತ್ಪ್ರಾ
ವಾಸಃ ಪರಿಪೂರ್ಣತೇಜ ಮದಮತ್ಸರನಿ |
ರ್ನಾಶಃ ಪಂಚಾನನ ಸುವಿ
ಲಾಸಃ ಶಿವನೆಂದೊಡಂದಜಪ್ರಾಸಕ್ಕು || ೯ ||

ಮತ್ತಂ ಪ್ರಾಸಂ ಮೂದೆರ
ವೆತ್ತಲ್ಪಪ್ರಾಣಮುಂ ಮಹಾಪ್ರಾಣಂ ತಾ |
ನೊತ್ತಿನ ಮಿತ್ರಾಕ್ಷರವರಿ
ಯುತ್ತಂ ಗಮತಂ ಗುಂ ಭಕುಚಯುಗಯುಕ್ತೇ || ೧೦ ||

ಶಂಬರಶಿರಧರ ಮಹಿಮಾ
ಡಂಬರ ಕೈಲಾಸವಾಸ ಸುರಮಕುಟಮಣೀ |
ಚುಂಬಿತಚರಣಸರೋರುಹ
ನೆಂಬುದು ತಾನಲ್ಪಜೀವ ವರ್ಣಪ್ರಾಸಂ || ೧೧ ||

ಕುಂಭಿಲಸಚ್ಚರ್ಮಧರಂ
ಗಂಭೀರಗಣಾತಿರಮ್ಯಗಂ ಗಾಜೂಟಂ |
ಶುಂಭದ್ವಕ್ತರ ಭಾಗ್ಯಂ
ಶಂಭುವನಲ್ಪಾಸದೇ ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಪ್ಯಂ || ೧೨ ||

ವಿಧುಮುಖಿ ಮದನನ ಪಟ್ಟಿದ
ಮದಗಜನಿಭಯಾನೆ ಮಧುರವೀಣಾವಾಣೀ |
ವಿದಿತವಿಲಾಸಿನಿ ಶೋಣಿತ
ಮೃದುಪದಯುಗೆ ಸುಗುಣಯೆನಲು ಮಿತ್ರಪ್ರಾಸಂ || ೧೩ ||

ಮದನಮದದಹನ ನತಕ್ಕ
 ತ್ವದನ ಮಹಾದೋಷದಹನನುಜ್ವಲವಿಲಸ |
 ದ್ವದನ ನಿರಂತರಭವಭಯ
 ನಿಧನನೆನ್ನುತ್ತು ಸುರೆ ಯುಗ್ಮವರ್ಣಪ್ರಾಸಂ || ೧೪ ||

ಸುರಸಸಮನ್ವಿತ ಸತ್ಯವಿ
 ಸರಸಿಸಮಾಜಾತಮುಕುಳವಿಕಸಿತಹಂಸಂ |
 ಸರಸಸಮನ್ವಿತನಿಜಕರ
 ಶಿರಶರಧರನೆಂದು ತ್ರ್ಯಕ್ಷರಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೧೫ ||

ಅಕ್ಷರನಕ್ಷರ್ಯ ದಕ್ಷಶಿ
 ರಕ್ಷಯ ಭುವನೈಕರಕ್ಷಣಂ ವಿಷಭಕ್ಷಂ |
 ವಕ್ಷೋಹಿಲಕ್ಷಿತಂ ನಿಟ
 ಲಾಕ್ಷಂ ಶಿವನೆಂದೊಡಂದನುಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೧೬ ||

ಕಾಮಿತವೀವ ಸುಚರಣಂ
 ಭೀಮೋಂನತನಾಮ ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲಕರಣಂ |
 ಸೋಮಧರಂ ನಿರ್ಮರಣಂ
 ಕಾಮಾಂತಕನುಗ್ರನೆಂಬುದಂತ್ಯಪ್ರಾಸಂ || ೧೭ ||

ವಡಿಯೆಂಬುದು ತೆಲುಗಿಂ ಪೇ
 ಕ್ಕೆಡೆಗಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪೇಳಿದುದಿಲ್ಲಂ |
 ಮಡದಿ ನಿನಗರಿಯಪೇಳ್ವೆಂ
 ಕಡುರಾಗದೊಳಾಂಧ್ರಮಾರ್ಗ ಕಾಣಿಸಿದನಿತಂ || ೧೮ ||

ಪದಪದ್ಯದ ಮೊದಲಕ್ಕರ
 ವದು ತಪ್ಪದೆ ನಡುವೆ ಯತಿವಿಲಾಸದೊಳಿಡಲುಂ |
 ವಿದಿತದೆ ವಡಿಯಪ್ಪುದು ಮೃದು
 ಪದಯುಗೆ ನಿರ್ಮಲಸುಚಿತ್ತ ಪರಹಿತಚರಿತೇ || ೧೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತು ತೆರದ ವಡಿ ತಾ
 ನಿಪ್ಪವು ಮತ್ತವರೊಳ್ಳಿದುಂ ನಿರತದೆ ಬಕ್ಕುಂ |
 ಒಪ್ಪುವ ಭೀಮಣಮುಖ್ಯರ್
 ತಪ್ಪದೆ ತರಳಾಕ್ಷಿ ಪೇಳ್ವ ತಾಣಂಗಳೊಳಂ || ೨೦ ||

ಸ್ವರವಡಿಯೆಂದು ಮತ್ತಂ
ಸರಸದ ವಡಿ ಯೇಕವರ್ಣಸಂಧಿಪ ವಡಿಯುಂ |
ನಿರತಂ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರ
ಬಿರೆಸಿದ ವಡಿ ವರ್ಗವಡಿಯ ಭೇದಗಕ್ಕಿದುಂ || ೨೧ ||

ಸೀಸಕ್ಕಂ ಪದಗಳ್ಳಂ
ಭಾಸುರಮಪ್ಪಂತಿಂದುಗೆ ಭಾವಿಸಿ ವಡಿಯಂ |
ಪ್ರಾಸಮಿರದೊಪ್ಪಲಭಿನವ
ಕೇಶವನನುಮತದೆ ಚಾರುಕಿ ಸಲಯಪಾಣೀ || ೨೨ ||

ಕಂದದ ಮೊದಲ ಪದಕ್ಕಂ
ಸಂಧಿಸದದು ವಡಿವಿಭಾಗ ಸತತಂ ಮತ್ತಂ |
ಬಂದವುದಿರಡನೆಯ ಪದ
ಕ್ಕೆಂದುಂ ವಡಿ ತಪ್ಪದಂತೆ ಕೇಳೆ ಚಾರುಕಚೇ || ೨೩ ||

ಪುರುಹೂತಗಣಗಳಾರುಂ
ಸರಸಿಜಸಖಗಣಗಳೆರಡು ಸಂಧಿಸಿ ಬರ್ಕುಂ |
ಚರಣಕ್ಕೆ ಸೀಸದಂತ್ಯದೊ
ಲೊರೆ ಗೀತೆಯ ಸರಳಮವೈ ಲೋಡುವ ತೆಪದಿಂ || ೨೪ ||

ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನದೊಳ ದ್ವಿತೀಯಾಶ್ವಾಸಂ ೧೧

ತೃತೀಯಾಶ್ವಾಸಂ

ಅ ಚ ನ ರ ಜ ವೆಂಬಿವೈದುಂ
 ಸ ಚ ಕ ಟ ಹ ಯ ಮೆಂಬಿನಾರು ವರ್ಜಾಕ್ಷರಮಂ |
 ಪ್ರಚುರದೆ ಗುರುಗಳ್ಳಾಡಿ ಸು
 ರಚನೆಯೊಳಿಡೆ ಪದ್ಯಪದಕೆ ನಿರ್ದೋಷಕರಂ || ೧ ||

ಕ ಚ ಟ ಸ್ವರ ವಿಪ್ರಕುಲಂ
 ಪ್ರಚುರಂ ತ ಪ ವರ್ಗವೆರಡು ನೃಪಕುಲಜನಿತಂ |
 ಸುಚಕಿತ ಶ ಪ ಸ ಹ ವೈಶ್ಯಂ
 ಉಚಿತವರ್ಜೀ ಉಳಿದವಾರು ಶೂದ್ರಾಕ್ಷರಗಳ್ || ೨ ||

ಎಸೆವಾ ಈ ಉಂ ಏ ಓ
 ಪ್ರಸಿದ್ಧವೈದುಸ್ವರಂಗಳೊಂದಿದ ವರ್ಣಂ |
 ಶಶಿಮುಖಿ ಬಾಲ ಕುಮಾರಂ
 ವಸುಧಾವರ ವಾರ್ಧಿಕಂ ಮೃತಸ್ವರಮಕ್ಕುಂ || ೩ ||

ಕಾ ಕೇ ಕೂ ಕೇ ಕೋ ಯೆಂ
 ದಾ ಕಮಲದಳಾಕ್ಷಿ ಗುಣಿತದಕ್ಷರವರಿ ನೀಂ |
 ಕೋಕದ್ವಯಕುಚೆ ಕವಿತೆಗೆ
 ಲೋಕಕ್ಕುಪಕಾರಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷಣಮುಸುವೆಂ || ೪ ||

ಬಾಲಸ್ವರವಿಡೆ ಶೂನ್ಯಂ
 ಲಾಲಿತ ಧನಲಾಭ ವಾಕುಮಾರಸ್ವರದಿಂ |
 ಸಾಗ್ ಲುಗೈನಿಪರ್ಥ ರಾಜ್ಯದಿ
 ಬಾಲಕೆ ವಾರ್ಧಿಕದೆ ರೋಗ ಮೃತಿಯುಂ ಮೃತಿಯುಂ || ೫ ||

ಕುವಲಯದಳನಿಭಲೋಚನೆ
 ಶಿವಶಕ್ತಿಯುಗಂಗಳೊಂದಿ ನಂದಕೈರಮಂ |
 ಕವಿಯರಿತು ವೇಳ್ವುದುತ್ತಮ
 ವವರೊಳ್ತಾಂ ಬಿಂದು ವ್ಯಂಜನಂ ಬರಸಲ್ಲಂ || ೬ ||

ಸ್ವರಗಳ್ವಲ್ಲಿಂಗಂ ತಾ
ನುರುತರಸದ್ವ್ಯಂಜನಂಗಳವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಂ |
ಗುರುಕುಚೆ ಬಿಂದುವಿಸರ್ಗೋ
ತ್ವರನೊಂದಿದ ವ್ಯಂಜನಂ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಂ || ೭ ||

ವಿಧುಮುಖಿ ವರ್ಗಗಳೈದರ
ನೊದಲಕ್ಕರ ಮೂರರಕ್ಕರಂಗಳವೆಲ್ಲಂ |
ವಿದಿತವವಲ್ಪಪ್ರಾಣಂ
ಒದವಿದೆರಳ್ವಲ್ಪವುಂ ಮಹಾಪ್ರಾಣಂಗಳ್ || ೮ ||

ಪದಪದ್ಯದ ನೊದಲಕ್ಕರ
ಕೊದವಿದ ಶುಭಗ್ರಹದ ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಕ್ಕರಮಂ |
ವಿದಿತವಿದಬಲ್ಲಡಾತನೆ
ಸುಭಿಗವಿಯಂನದರುನೋರೆ ಸುಮನೋಗಂಧೀ || ೯ ||

ಕವಿತಾಪತಿ ನಾಮಾಕ್ಷರ
ಕವಿತಾಕಂಠಿಕೆಯನಾಮದಕ್ಕರಕಂ ತಾಂ |
ಕವಿಯಿಂದು ಪತ್ತು ಕೂಟದ
ವಿನರಣೆಯಂ ಪೇಳ್ವುದುತ್ತಮಂ ತನುಮಧ್ಯೇ || ೧೦ ||

ಇನನಿದ್ ತಾರೆಯಿಂ ಮುಂ
ದನುಗೊಳಿಸಿದ ಋಕ್ಷವೇಳು ನಿರ್ಜೀವಂಗಳ್ |
ಘನಕುಚೆ ಪಂನರಡುಂ ಜೀ
ವನಮುಳ್ಳವು ರುಜೆಯೊಳರ್ಕು ಮುಂತೊಂಭತ್ತುಂ || ೧೧ ||

ದಶಕೂಟದ ವಿವರಣೆಯಿಂ
ದಿಸೆವ ಶುಭಗ್ರಹಗಳಿದ್ ಋಕ್ಷಾಕ್ಷರದಿಂ |
ವಿಶದಗಣಮಿಶ್ರದಿಂ ಭಾ
ವಿಸಿ ದೋಷಗಳಲ್ಲದಂತೆ ನೇಳ್ವುದು ಕಾಂತೇ || ೧೨ ||

ವಿಷಮಮೃತವಾಕ್ಯಮೆಂಬವು
ಶಶಿಮುಖಿ ಕವಿಗಳ್ಳಿವಿಲ್ಲವೆಂಬದ್ವನುಜರ್ |
ಪುಸಿಯೆ ಬಹುದೋಷಗಳನಿ
ಟ್ಟುಸುರ್ದೊಡೆ ನಂಜೇಕೆ ಖಡ್ಗವೇಕೆಲೆ ಕಾಂತೇ || ೧೩ ||

ಮೊದಲ ಸ್ವರ ಕಷ್ಟಂ ತಾಂ
ತದನಂತರದಾ ಸ್ವರಂ ಪ್ರಯೋಗಮದಕ್ಕುಂ |
ಅದರಿಂ ಮುಂತೀ ಕ್ರಮದಿಂ
ದೊದಗಿದ್ ಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರಂ ಧನಲಾಭಂ || ೧೪ ||

ಮತ್ತವರ ಮುಂತಣ ಸ್ವರ
ಮುತ್ತಮಮಲ್ಲಂ ಚತುಃಕವನರಿಂ ಮುಂತಂ |
ಬಿತ್ತರದೊಳಿದ್ ನಾಲ್ಕುಂ
ಚಿತ್ತೋತ್ಸವ ಕಾಮ ಲಾಭ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕರಮುಂ || ೧೫ ||

ಸುದತಿ ಕ ಖ ವರ್ಣ ಶುಭದಂ
ತದನಂತರವಿದ್ ಗ ಘ ಗಳಪಜಯಮಕ್ಕುಂ |
ವಿದಿತಂ ಚ ಛ ಸುಖ ಲಾಭಂ
ವಿದಳಿಸುಗುಂ ಸಿರಿಯ ಜ ರ್ಘು ಟಿ ತಂ ಗಳ್ವಾಲ್ಕುಂ || ೧೬ ||

ಡ ಸ್ಸುಖ ಧ ಭಯಂ ಣ ಲ ಯಂ
ತ ಶ್ಶುಭ ಥಾದ್ಯುಧ್ಧ ದಧಗೇರಡತಿಲಾಭಂ |
ನ ಸ್ಸಕಲದುಃಖಮಪಜಯ
ನಿಶ್ಯಂಕಂ ಪ ಫ ಬ ಭ ಮ ಯಂ ಗಳ್ ಶುಭವಂ || ೧೭ ||

ದುರಿತಕರ ಪೊಲ್ಲ ರಾಕ್ಷರ
ನಿರತಂ ಲ ವ ಕಾಮದಾಯಕಂ ಶಂ ಶುಭದಂ |
ಹರುಷಹೃತಂ ಪಾವರ್ಣಂ
ಕರಶುಭದಂ ಸಂಕ್ಷರಂ^೧ ಹವರ್ಣಂ ದಾಹಂ || ೧೮ ||

ಳಾವರ್ಣಂ ಧನಲಾಭಂ
ಭಾವಿಸಿ ವರ್ಣಂಗಳಂ ಶುಭಾಶುಭಫಲಮಂ |
ಕೇವಣಿಸಲ್ಪದಪದ್ಯ
ಕ್ಯಾವಗ ಸತ್ಯವಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಶುಭಧನಮಕ್ಕುಂ || ೧೯ ||

ಳ ಕ್ಷ ಥ ಚ ಭ ಜ ರ್ಘು ಟಿ ತ ಹ ಸ
ದಕ್ಷರರ ಲ ಜ್ಞ ಯ ಣ ನ ಮಂ ಗಳೆಂಬಿವು ವಿಲಸ |
ದ್ವ್ಯಕ್ಷೋಜದ್ವಯರಮೃಸು
ಲಕ್ಷಣ ಕೇಳೊಡಲೊಳಿಡಲು ಭಯಮಶುಭಕರಂ || ೨೦ ||

ವರ್ಣಂ ಕ ಖ ಗ ಘ ಡ ಧ ತ ಗ
ಳರ್ಣಂ ದ ಧ ಪ ಫ ಬ ಭಂ ಯ ವಂ ಶ ಸ ಗಲ್ತಾಂ |
ನಿರ್ಣಯವನಂದು ಮೊದಲೊಳ್
ಪೂರ್ಣಸುಧಾಸೂತಿನಕ್ಕೆ ವೇಳ್ತೊಡೆ ಶುಭದಂ || ೨೧ ||

ಈ ವಿಧದ ಲಕ್ಷಣಂಗಳ
ಭೂವಲಯಜನಂಗಳರಿಯೆ ವಾಗ್ವಿಧುವರದಂ |
ಭಾವಜ್ಞರಸಿಕರಂಜಿತ
ಕೋವಿದಸದ್ವಂಶನೂತ್ನ ಕೇಶವನುಸುರ್ದಂ || ೨೨ ||

ಅರಿಯೂರ್ಧ್ವಮುಖ ನಿಜಾರ್ಣಂ
ಮೆರೆವಾ ಗುಡುಸುಂಗೆ ಗಳಿಸೆವಧೋಮುಖವರ್ಣಂ |
ತರುವಾಯ ಕೊಂಬಿನಕ್ಕರ
ನೆರೆನೊಸಲಳೆ ಪಾರ್ಶ್ವಮುಖಮದೆಂಬರ್ಕವಿಗಳ್ || ೨೩ || *

ಅರಸಿಂಗೂರ್ಧ್ವಮುಖಾಕ್ಷರ
ತುರಗಾರೂಢಂಗೆ ವೇಳೆ ತೀರ್ಯಜ್ಞುಖಮಂ |
ಚರಣಗತಿಯುಳ್ಳವಂಗಂ
ನಿರತಮಧೋಮುಖಸುರ್ವಣಮಾಗಲ್ಕುಭದಂ || ೨೪ || *

ಕೊರಲುಂ ಜಿಹ್ವಾಮೂಲಮು
ಮುರಮುಂ ತಾಲುಗೆಯುಮೋಷ್ಠಮುಂ ನಾಸಿಕೆಯುಂ |
ಶಿರಮುಂ ದಂತಮುಮೆಂದ
ಕೈರಮುದಯಿಸ ತಾಣವಾದುವೀ ವೇಳ್ತೊಂಟುಂ || ೨೫ ||

ಹರಿ ಧರೆ ಪಂಚಬಾಣ ನುತಕೌಶಿಕದೇವಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಹಸ್ತಿ ಭಾ
ಸುರವರಹಾವತಾರೆ ವನವತ್ಸಿನಿ ದೈವವನಂತಕಾಮಭೀ |
ಕರಮಹಿಷಾಗ್ನಿ ಚಂಡಶಿರ ಹಸ್ತಿ ಪುರಾಂತಕ ವಾಗ್ವಿಧುವರಂ
ಸುರುಚಿರಕಾಮಪಾಲ ಕಮಲಪ್ರಿಯನಬ್ಜಜನಗ್ನಿ ಮಿತ್ರನುಂ || ೨೬ ||

ದಿನಪತಿ ದೈತ್ಯದರ್ಪಹರ ವಿಘ್ನ ಪ ಮಾನುಷಸಿಂಗ ವಾಮನಂ
ಘನಶಿಖಿವಾಹನಂ ಗಿರಿಜೆ ಭೈರವ ಬುದ್ಧ ಯಮಂ ನೈವಾಹನಂ |
ಮನಸಿಜಮರ್ದನಂ ಪ್ರವರರುದ್ರ ಸರಸ್ವತಿ ಸರ್ವ ಪಂನಗಾ
ಶನ ಮಿಗೆ ನಂದಿನಾಥ ಕಮಲಪ್ರಿಯನೀಶ್ವರವೀರಭದ್ರನುಂ || ೨೭ ||

ವಾಸವನತ್ತಿನಿ ಪ್ರಭು ಭಯಂಕರಕಾಳಿಯು ಕಾಲರುದ್ರನಾ
ಭಾಸುರವಾಯು ವಹ್ನಿ ಸುರವಲ್ಲಭ ಪಾತಿ ಸಮುದ್ರಜಾತೆ ತಾ |
ನಾಸುರನಾಥವಿತ್ರ ಗಿರಿಶಂಕರನುಗ್ರನ್ಯಸಿಂಹರೆಂಬಿವರ್
ಕೌಶಲವಾಣಿ ಕೇಳಿ ಸಕಲವರ್ಣಗಳಾಧಿಪರಂ ಕ್ರಮಂಗಳಿಂ || ೨೮ ||

ಭಾವಕಿ ಕೇಳಕ್ಕರಗಳ
ದೇವತೆಗಳನುಗ್ರಶಾಂತಮೂರ್ತಿಗಳಂ ತಾಂ |
ಭಾವಿಸಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಲ್ಲೊಡ
ಮಾವಗ ತತ್ತ್ವವಿತೆಗಂ ಶುಭೋದಯನುಕ್ಕುಂ || ೨೯ ||

ಶಿವನೈದು ಮೊಗದೊಳಂದು
ದ್ವೈವನಾಗಿ ಪಂಚಭೂತವರ್ಣಂಗಳುಮಂ |
ಕವಿಯಿರಿದು ಪತ್ತವರ್ಗದ
ವಿವರಣಮಂ ನೋಡಿ ತಿಳಿವುದಂಬುಜವದನೇ || ೩೦ ||

ನೊಂದರ್ ಬೆಂದರ್ ಕೋಪದೆ
ಕಂದಿದರ್ ಕೂಳನೊಲ್ಲದಿದಿರಿಯರ್ತಾ |
ಮೊಂದಿದರಾಪತ್ತಿಂ ಕಳೆ
ಗುಂದಿದರೆಂದುಸುರ್ದಡಶುಭ ನಾಂದೀಪದಮೊಳ್ || ೩೧ ||

ಪದಕವಿತಾಲಕ್ಷಣಂ

ಸರಿ ಪಣಿ ಕಡಿ ಮಡಿ ತೊರೆಯರಿ
ಬಿರಿಯುರಿ ಕೆಡು ಕಾಡು ಕೆಡೆ ಕಡೆ ಪಾಳುಂ |
ಜರಿಯುಳಿ ಕೊಳೆ ಸುಡು ತಾರುಂ
ಬರಿಯೆಂಬಿವು ಪದದ ಮೊದಲೊಳಿರಲಶುಭಕರಂ || ೩೨ || *

ಲಿಂಗತ್ರಯ ವಚನತ್ರಯ
ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಕಾಲ ದೇಶ ಪುರುಷತ್ರಯಮಂ |
ಸಂಗೊಳಿಸದೆ ಯೊಂದೊಂದನೆ
ಹಂಗದೆ ಸಿದ್ಧಿಮೊರೆವುದಬಲೆ ಪಲ್ಲವಪದಮೊಳ್ || ೩೩ || *

ಮೊದಲೊಳ್ ಗಣಗಳ ನಾನಾ
ವಿಧಭೇದಾಭೇದಮಂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಳಿಕಂ |
ಪದಮಿಡುವುದುಚಿತ ವಾಕ್ಯದಿ
ಮುದದಿಂ ಕೇಳ್ಯಾಂತೆ ಕವಿತೆವೇಳ್ವವೆನೆಂಬಂ || ೩೪ ||

* ಈ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳೂ ಧಾತ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ತನು ವಾಡ್ಯಂ ಸಾಲಗೆ ವಾ
 ದನದಂಡಂ ಕರ್ತುವಾತ್ಮನವನ ಮನೋವ್ಯ |
 ತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತಮಾಗಿ ಶಬ್ದಂ
 ಜನಿಯಿಸುಗುಂ ಧವಳವರ್ಣಮಕ್ಷರರೂಪಂ || ೩೫ ||

ಪದಪದ್ಯದೇ ಪತಿಸಾಮ
 ಕೈದಿರುಂ ಪಿಂತಂ ಸಮಂತು ಶುಭವಾಚಕಮಂ |
 ವಿಧುಮುಖಿ ಸಂಧಿಸೆ ಜಯ ಸಂ
 ಪದಮಿರ್ವರಿಗಕ್ಕು ನಾಡೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಿಗಳೊಳ್ || ೩೬ ||

ಇತಿ ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಕಾವ್ಯದೊಳ್ ಕೃತೀಯಾಶ್ವಾಸಂ ೧೫

ಚತುರ್ಥಾಶ್ವಾಸಂ

ಕನ್ನಡಗಳ ಬಗೆ ಸಾಸಿರ
ದಿನ್ನೂರುಂ ಭೇದಮಕ್ಕು ಮತ್ತವರೊಳಗಂ |
ಸನ್ನಿಧಿಯಾಗೈದುಮನರಿ
ಸನ್ನುತತರಕವಿತೆಸೇಳ್ವನೆಂಬರ್ಜಗದೊಳ್ || ೧ ||

ಒಳುಗನ್ನಡ ಬೆಳುಗನ್ನಡ
ಪಳೆಗನ್ನಡ ದೇಶಿಯಂಗಳಾ ಕನ್ನಡಮಂ |
ತಿಳಿ ಸಕ್ಕಜಗನ್ನಡಮುಮ
ನಿಳಿಯೊಳ್ಳವಿತಾಮಹಾತ್ಮೆಯಂ ಮೆರೆವ ನರಂ || ೨ ||

ಸಂದರ್ಭಂ ಮೃದುಗನ್ನಡಂ ಜಟಿಳಂ ತಾನೀಕ್ಷಿಸಲ್ಪೋರ್ಪ ನಿ
ಸ್ಸಂದೇಹಕ್ಷಮಿತ್ರಮೇಕಮನುಕೂಲಂ ಕಾರ್ತಕಾರಿಣ್ಯಮುಂ |
ನಿಂದಾಸಂಸ್ತುತಿ ಹಾಸ್ಯದೋಷ ಲಲಿತಾಪಭ್ರಂಶಭಾವಂ ರಸಂ
ಸಂದಿದರ್ಪ ಬಹುಭೇದ ಕನ್ನಡಗಳಂ ಬಲ್ಲಂ ಕವೀಶಂ ದಿಟಂ || ೩ ||

ಪಳೆಯೊಳುಗನ್ನಡಂ ವಿಶದತದ್ಭವತತ್ಸಮಮಚ್ಚಗನ್ನಡಂ
ಬೆಳುನುಡಿ ದೇಶಿ ಗ್ರಾಮ್ಯವಿನಿಗನ್ನಡಮಾ ಸೊಬಗುಂ ವಿಶಾಲಮುಂ |
ತಿಳಿಯತಿಗೂಢಗನ್ನಡವನಾ ಮರೆಗನ್ನಡ ಸಾರಗನ್ನಡಂ
ಗಳು ಮೊದಲಾದ ಸಾಸಿರದಮೇಲೆರಳ್ಳೂರುಮಿವಾದಿಯಾದವಂ || ೪ ||

ಸಕಲ ರಸಭಾವಮಂ ನಾ
ಯಕನಾಯಕಿ ಸಖಸಖೀವಿಭೇದಂ ಸುರತ |
ಪ್ರಕಟವನವಸ್ಥೆವೆತ್ತರ
ವಿಕಲವನಾ ವಿಪ್ರಲಂಭಗಳನರಿ ಕಾಂತೇ || ೫ ||

ಮೂವತ್ತಾರಾಲಂಕೃತಿ
ಯಾವುದನೆಂದೆಂಬ ಭೇದಮಂ ತಿಳಿ ಮತ್ತಂ |
ಜೀವಗಲ್ಪತ್ತನರಿ ಸಂ
ಭಾವಿಸಿ ರೀತಿಗಳ ವೃತ್ತಿಗಳನೊಲಿದಬಲೇ || ೬ ||

ಅರಿ ಲಿಂಗಗಳೊಂಬತ್ತಂ
ನೆರೆ ಸಂಧಿಗಳೆರಡನಾ ಸಮಾಸಗಳಾರಂ |
ಮೆರೆವ ವಿಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬರ
ತೆರನಂ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಯಾದೇಶಗಳಂ || ೭ ||

ಭೂತವತಿ ವರ್ತಮಾನ ಸ
ಮೇತಭವಿಷ್ಯತ್ತಿಗಾದ ದ ದವ ವಕಾರಂ |
ಧಾತುಗಳ್ಳುಧಮಮಧ್ಯಮ
ಮಾತೆರದುತ್ತಮದ ಪುರುಷಗಳ್ಳುಯೆಯರಿ ನೀಂ || ೮ ||

ಪತ್ತು ನಿಘಂಟಿನ ಶಬ್ದದ
ಬಿತ್ತರಗಳನರಿದು ಸಕಲಕಾವ್ಯಾರ್ಥಗಳಂ |
ಚಿತ್ತಗೊಟ್ಟೊಲಿದು ತಿಳಿ ನೀಂ
ಮತ್ತಂ ಜಾತಿಗಳನೆಸೆವ ಮದನಾಗಮಮಂ || ೯ ||

ಅರಿಸಮಾಸಲಕ್ಷಣೋದಾಹರಣಂ

ಸುರಮರ ಸುಮನೋರನ್ವಂ
ಸರಸಜಮೊಗ ಕುಂಭಕುಂಭಮೊಲೆಗಳ್ಳುತ್ತಂ |
ವರಕುಮುದಕಂಗಳೊಪ್ಪುವ
ತರುಣಿಯೆನುತ್ತು ಸುರ್ದಡರಿಸಮಾಸಮದೆಂಬರ್ || ೧೦ ||

ಅರಿಸಮಾಸರಹಿತಮಾದುಡಕ್ಕುದಾಹರಣಂ

ನಗೆ ನಯನಮಡಿಗಳರುಣಂ
ಮೊಗಸಸಿ ಮಿಗೆ ನೀಳ್ ಕೇಶ ಪಟ್ಟದಿಗಳ್ಳಾ |
ನುಗುರ್ದೀಧಿತಿ ನಡೆ ಯಿಭಗತಿ
ಸೊಗಯಿಸುವುಪೊರ್ವಳ್ಳಿ ನಲ್ಪಮದು ನಿರ್ದೋಷಂ || ೧೧ ||

ಒಂದೆರಡಕ್ಕರಗಳನರಿ
ದಂದುಂ ಕವಿಯೆಂದು ಗರ್ವಪರ್ಲಕ್ಷಣದೊಳ |
ಗೊಂದುಮನರಿಯಾರ್ಥವಕಿ
ನಂದಿಪರೊಳ್ಳ ವಿಗಳಂ ಕರಂ ಕುಕವಿಚಯಂ || ೧೨ ||

ಬೇಕೆಂಬರೇನನರಿಯದ
ಕಾಕನ ಕವಿಯೆಂದು ಸುಕವಿಯುಂ ಕಂಡೊಡೆ ಪೋ |
ಸಾಕೆಂಬರ್ ಕಲಿಯುಗದವಿ
ವೇಕಿಗಳೆಗ್ಗ ಮರ್ದೇಭವಿಲಸಿತಯಾನೇ || ೧೩ ||

ಕುಮುದ ನವೀನಮೊಲ್ಲೆ ಸುರಹೊನ್ನೆ ಸುಪಡ್ಡಳಿ ಪೂಗ ಲೊಕ್ಕಿಯು
ತ್ತಮವಹ ಕೆಂಪುದಾವರೆಗಳಾ ಬಲುಗೇದಗೆ ಮಾವು ಚಂಪಕಂ |
ಸುಮನಸಪೂರಪಡ್ಡಳಿ ಸುಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಳೆಯತೋಕೆ ಜಾಜಿ ತ
ತ್ಪ್ರಮದೆ ಶಿರೀಷ ಕೇಳ್ಕೆಳದಿ ಯೀಪದಿನಾರಸಮಾಸ್ತ್ರನಂಬುಗಳ್ || ೧೪ || ೧೫

ನೆರೆದಿಂಗಳ್ಳಿನಪಂ ಬಸಂತ ಸತತಂ ನಂದೀಶನಂತೀಶ್ವರಂ
ಮೆರೆವಭ್ರಂ ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರನಯ್ಯ ಬಿದಿ ತಾಂ ಭೋಗೀಂದ್ರ ವೀರೇಶ್ವರಂ |
ಪೆರೆದಾಳ್ತಾನ ರಾಣಿಯಗ್ನಿ ಗಣಪಂ ದೇವೇಂದ್ರ ವಾತಂ ಜಲಂ
ಸರಮೀನಧ್ವಜನಿಂತಿವಕ್ರಮದೆ ಪುಷ್ಪ ಸ್ತ್ರಾಧಿದೇವರ್ಕಳುಂ || ೧೫ ||

೧೬ ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇ ಮನ್ಮಥಾಸ್ತ್ರಗಳ್—

a ಉ|| ಕುಮುದ ನವೀನಮೊಲ್ಲೆ ಸುರಹೊನ್ನೆ ಸುಮಾದಲ ಲೊಕ್ಕಿ ನೈದಿಲು
ತ್ತಮವಹ ಕೆಂಪುದಾವರೆಗಳಾ ಬಲುಗೇದಗೆ ಮಾವು ಚಂಪಕಂ |
ಸುಮನಸಪೂರಪಾದರಿಯು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಳೆಯತೋಕೆ ಜಾಜಿ ತ
ತ್ಪ್ರಮದೆ ಶಿರೀಷಮಿಂತಿವು ವಿರಾಜಿಸ ಕಾಮನ ಸೋಡಶಾಸ್ತ್ರಗಳ್ || ೧ ||

b ಇನಿವಿಲ್ಲಂಬುಜನಾಳಮು
ಮನುನಯದಿಂ ಪಚ್ಚೆಯಲರೆ ಮಾವಿನ ತಳಿರುಂ |
ಘನವೆನಿಸ ಕುಸುಮಮಂಜರಿ
ಮನಸಿಜಗಿವು ಕಾರ್ಮುಕಂಗಳಂಬುಜನಯನೇ || ೨ ||

c ಇನಿವಿಲ್ಲೆಸುಗೆಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಯನುನಯದಿಂ ಪುಷ್ಪ ಮಂಜರಿಗೆ ತಾಮರಸಂ |
ಘನವಾದ ತಳಿರ್ವಿಲ್ಲಿಗೆ
ಕೊನರುತ್ತ ಸಗುವುದತೋಕೆ ತಪ್ಪದು ತರುಣೇ || ೩ ||

d ತಾವರೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಚೂತಂ
ಭಾವಿಸು ನೀಂ ಮರಕತಕ್ಕೆ ನೈದಿಲ್ಲಣೆಯುಂ |
ಅವಂಸಿದಲಚಿಯಸುಗೆಗೆ
ತಾವರೆವಿಲ್ಲೆಂದು ಪೇಳ್ವುದಂಬುಜವದನೇ || ೪ ||

e ಉರಮರುಣಸರಸಿಜಕ್ಕಂ || ೫ ||

f ಮೆಲ್ಲೆದೊಗೆ ಕಮಲ ಬಲ್ಲೊಲೆ
ಯಲ್ಲಿಗೆ ನವಚೂತ ಮತ್ತೆಯೆಡೆಗಮತೋಕಾ |
ಪಲ್ಲವ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿಗೆ
ಮಲ್ಲಿಗೆ ನಾಣೆಡೆಗೆ ಮದನ ನೈದಿಲ ಗೆಲವಂ || ೬ ||

ದೊಣೆಯೊಳ್ಳನ್ನೊಂದಂಜೈ
ಗಣೆಯೊಳ್ಳೈಗೈಸಿ ಮಿಕ್ಕು ರತಿಪತಿ ವೀರಂ |
ಗಣೆಯಿಪನೆ ಮಿಕ್ಕರಾರುವ
ಪಡೆಗಂಣುಳ್ಳವನನಿಚ್ಚ ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂ || ೧೩ ||

ಕೆಂದಾವರೆಗಾಕಾಶಮ
ದಂದಾಗಣಪತಿಯೋಕೆಗಂ ಪತಿ ಚೂತ |
ಕೃಂದು ಭಯಂಕರಸರ್ಪಂ
ಸಂದಂ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಗ್ನಿಯುತ್ಪಲಕೆ ಶಿವಂ || ೧೪ ||

ಮಿಗಿಲಭಿಲಾಷೆ ಚಂತೆಗೆ ಸರೋಜ ಸುಯಲ್ಪಪನಕ್ಕೋಕ ತಾಂ
ಸೊಗಸಳಿದಂಗಳಂದಿಯುಣಿಸಂ ತೊರೆಯಲ್ಪವಚೂತಮಂತು ತಾ |
ಬಗೆವಿಕಳತ್ತ ಮೌನಮುರೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಂದತಿಮೂರ್ಛಿ ಜೀವಮಂ
ತಗವ ೧೨ ಶರೀರಮಂ ಕುಮುದದಿಂದೆಸಲಂಗಳನೊಲ್ದಗಲ್ಪರಂ || ೧೫ ||

ಉರಮರುಣಸರಸಿಜಕ್ಕಂ
ನಿರತಂ ನೇತ್ರಗಳೋಕಕಂ ಕುಚಗಳ್ಳಾ |
ಮರಕಂ ಮಸ್ತಕಮಲ್ಲಿಗೆ
ಯರಳಿಂಗುತ್ಪಲಕೆ ಯೋನಿ ಗುರಿಯಾಗರ್ಕಂ || ೧೬ ||

ಆ ಯೆಂಬೀ ಸ್ವರಮುಬ್ಬಕೆ
ಈ ಯೆಂಬೀ ಸ್ವರಮೋಕೆಯೆಂಬಿಂಗಂ ತಾಂ |
ಊ ಯೆಂಬೀ ಸ್ವರ ಮಾವಿಗೆ
ಏ ಯೆಂಬಿದು ಮಲ್ಲಿಕಕ್ಕೆ ಓ ವುತ್ಪಲಕಂ || ೧೭ ||

ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂ ಮಂತ್ರಿಸಿ
ಕಾಮಂ ಕಾರ್ವಿಲ್ಲಸಾರಿ ವಿನಿದೈಗಣೆಯಂ |
ಪ್ರೇಮದಿನಿದರ್ಶರಗಲ್ಲೊಡೆ
ಕಾಮಂ ನಿಸದೆಚ್ಚು ಕೊಲ್ಪು ನಿಷ್ಕಾಮತೆಯಿಂ || ೧೮ ||

ಮೋಹಭೇದಗಳ ವಿವರ

ಕುಸುಮಿಯ ಪೂವಿನ ಬಂಣಂ
ಪೊಸತಾಗಿರೆ ರಂಜಿಸಿದು ಮೊದಲೊಳ್ಳತ್ತಂ |
ಮಸುಳಪ ತೆರದಿಂ ನೇಹಂ
ಪಸರಿಸಿ ಬಿಡೆ ಜಂದ್ರಿಕಾಸಮಂ ತಾನೆಂಬರ್ || ೧೯ ||

ಪರಿಕಿಸೆ ನೀಲಿಯ ಬಣಂ
 ಬರೆವರೆ ಮೊದಲಂತೆ ವರ್ಣಮಿಲ್ಲಂ ಬಿಟ್ಟುಂ |
 ಪರೆಯದುಮಾತೆರದಿಂ ನಿಂ
 ತಿರೆ ಮೋಹಂ ನೀಲಿವಂಣಮೆಂಬರ್ಬಲ್ಲರ್ || ೨೩ ||

ಚಿರುನೇರಿನ ಬಣ್ಣಂ ಮಿಗೆ
 ಪರಿಯಲ್ಪಂಬರವ ಬಿಡದುಮಾತೆರದಿಂ ತಾಂ |
 ತುರುಗಿರ್ಕು ನೇಹವಾತನು
 ಮರವಂನಂ ಬಿಡದು ಮೈದೊರದುಮಾಯಾಸಂ || ೨೪ ||

ಮೂದೆರದ ಮೋಹಮಲ್ಲದೆ
 ಕಾದಲೆ ಬೇರಿನ್ನು ಮೋಹ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲಂ |
 ಭೇದಕವಿಬಗೆ ಮೂರರು
 ಪಾಧಿಯೊಳಂ ಪಲವು ತೆರದೆ ನೇಹಮನುಸುರ್ವರ್ || ೨೫ ||

ಪಿಂದನ ಜನ್ಮದ ಋಣಸಂ
 ಬಂಧದ ಮೋಹಮುಮದೊಂದು ವಿದ್ಯಾಮೋಹಂ |
 ಸಂಧಿಸುಗು ಕಾಮಕಳೆಗಳ
 ಬಂಧಗಳಂ ಚಿತ್ರತಿಯ ಮೋಹಮದೊಂದು || ೨೬ ||

ಮಂದಾನಿಲ ಚಂದ್ರೋದಯ
 ಸುಂದರನುಡಿವಕ್ಕಿ ಕೋಕಿಲಾಳಾಪಕ್ಕಂ |
 ಬಂದು ಮೊರೆವಳಿಗೆ ವಿರಹಂ
 ಕುಂದದು ಬನದೊಳ್ ಬಸಂತನೈತರೆ ಕಾಂತೇ || ೨೭ || *

ವಾಣಿಯ ನಾಕ್ಕತುರಿನ ಪೊಸ
 ತಾಣ ಕಲಾಳಿಗಳ ಪೊಸರಸೋದ್ಭವಗಳೊಳ್ |
 ಜಾಣಿನ ನೆಲೆವನೆ ಯನಿಸಿದ
 ಕ್ಷೋಣಿಯೊಳಭಿನವಸುಕೇಶಿರಾಜಕವೀಶಂ || ೨೮ ||

ಇದಖಿಲಸುಕವಿಜನೋತ್ತಂಗಳಭಿನವಕೇಶಿರಾಜವಿರಚಿತ ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಾಖ್ಯಪ್ರಬಂಧದೊಳ್
 ಚತುರ್ಥಾಶ್ವಾಸಂ ಸಮಾಪ್ತಂ.

ಶ್ರೀಶ್ರೀ

ಃ

* ಈ ಪದ್ಯವು ಧಾತೃತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಅನುಬಂಧ ೧

ಪದ್ಯಗಳ ಹೋಲಿಕೆಯ ಪಟ್ಟಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ಮುದ್ರಣ	ಧಾರವಾಡದ ಮುದ್ರಣ	ಮದರಾಸಿನ ಮುದ್ರಣ	ಬೆಂಗಳೂರು ಮುದ್ರಣ	ಧಾರವಾಡದ ಮುದ್ರಣ	ಮದರಾಸಿನ ಮುದ್ರಣ
೧	೧	—	೩೩	೪೫	—
೨	೮	೨	೩೪	೪೬	೩೪
೩	೯	೩	೩೫	೪೭	೩೫
೪	೧೦	೪	೩೬	೪೮	೩೬
೫	೧೧	೭	೩೭	೫೩	೪೦
೬	೧೫	೮	೩೮	೫೪	೪೧
೭	೪೯	೪೨	೩೯	೫೫	—
೮	೧೭	—	೪೦	೫೬	೪೪
೯	೧೮	೧೦	೪೧	೫೭	೪೫
೧೦	೧೯	೧೧	೪೨	೫೮	—
೧೧	೨೦	೧೨	೪೩	೫೯	೪೭
೧೨	೨೧	—	೪೪	೬೦	೪೮
೧೩	೨೨	೧೩	೪೫	೬೧	೪೯
೧೪	೨೩	೧೪	೪೬	೬೨	೫೦
೧೫	೨೫	೧೫		II	
೧೬	೨೭	೧೮	೧	೪	೯೯
೧೭	೨೮	೧೯	೨	೫	೧೦೦
೧೮	೨೯	೮೩	೩	೬	೧೦೧
೧೯	೩೦	೨೧	೪	೭	೧೦೨
೨೦	೩೨	೨೪	೫	೮	೧೦೩
೨೧	೩೩	೨೫	೬	೮	೧೦೫
೨೨	೩೪	೨೬	೭	೯	೧೦೪
೨೩	೩೫	—	೮	೧೦	—
೨೪	೩೬	—	೯	೧೧	೧೦೭
೨೫	೩೭	—	೧೦	೧೨	೧೦೮
೨೬	೩೮	—	೧೧	೧೩	೧೦೯
೨೭	೩೯	೨೮	೧೨	೧೪	೧೧೦
೨೮	೪೦	—	೧೩	೧೫	೧೧೧
೨೯	೪೧	—	೧೪	೨೦	೧೧೪
೩೦	೪೨	೩೧	೧೫	೧೯	೧೧೫
೩೧	೪೩	೩೨	೧೬	೨೨	೧೧೮
೩೨	೪೪	೩೩	೧೭	೨೦	೧೧೬

ಬೆಂಗಳೂರು ಮುದ್ರಣ	ಧಾರವಾಡದ ಮುದ್ರಣ	ಮದರಾಸಿನ ಮುದ್ರಣ	ಬೆಂಗಳೂರು ಮುದ್ರಣ	ಧಾರವಾಡದ ಮುದ್ರಣ	ಮದರಾಸಿನ ಮುದ್ರಣ
೧೮	೨೪	—	೩೧	೩೯	೮೭
೧೯	೨೫	—	೩೨	—	—
೨೦	೨೬	—	೩೩	—	೭೭
೨೧	೨೭	೧೪೬	೩೪	(I ೧೪)	೯
೨೨	* ೩೯	—	೩೫	೨೮	—
೨೩	೩೭	೧೫೮	೩೬	೪೦	—
೨೪	* ೪೬	—		IV	
	III		೧	—	—
೧	೪	—	೨	—	—
೨	೫	೮೪	೩	—	—
೩	೬	—	೪	—	—
೪	೭	—	೫	೧೦	—
೫	೮	—	೬	೧೧	—
೬	೧೧	—	೭	೧೨	—
೭	೧೦	೮೫	೮	೧೩	—
೮	೧೨	—	೯	೧೪	[೫೯]
೯	೧೩	—	೧೦	೧೫	೮೮ [೬೧]
೧೦	೧೪	—	೧೧	೧೬	೮೯
೧೧	೧೫	—	೧೨	೧೮	—
೧೨	೧೬	—	೧೩	೧೯	—
೧೩	೧೭	—	೧೪	೨೦	—
೧೪	೧೮	—	೧೫	೨೨	—
೧೫	೧೯	—	೧೬	೨೩	—
೧೬	೨೦	—	೧೭	೨೪	—
೧೭	೨೧	—	೧೮	೨೫	—
೧೮	೨೨	—	೧೯	೨೬	—
೧೯	೨೩	—	೨೦	೨೮	—
೨೦	೨೪	—	೨೧	೨೯	—
೨೧	೨೫	—	೨೨	೩೦	—
೨೨	೨೬	—	೨೩	೩೧	—
೨೩	—	—	೨೪	೩೨	—
೨೪	—	—	೨೫	೩೩	—
೨೫	೨೭	—	೨೬	೩೪	—
೨೬	೩೦	—	೨೭	—	—
೨೭	೩೧	—	೨೮	೪೦	—
೨೮	೩೨	—			
೨೯	೩೩	—			
೩೦	೩೪	—			

[] ಇವು ಕನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

ಅನುಬಂಧ ೨

ಪದ್ಯಗಳ ಅಕಾರಾದಿ

ಅ	ಆಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ	ಕ	ಅಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ
ಅಸ್ತರನಕ್ಷತ್ರಮು	೨-೧೬	ಕಚಚಿಸ್ತರ	೩-೨
ಅಗ್ನಿಗಣದ	೧-೨೮	ಕಂದದ ಮೊದಲ	೨-೨೩
ಅಚನರಜ	೩-೧	ಕನ್ನಡಗಳ ಬಗೆ	೪-೧
ಅರಸಿಂಗೂರ್ಧ್ವ	೩-೨೪	ಕಮಲನತಿರಮ್ಯ	೧-೧೨
ಅರಿಯೂರ್ಧ್ವಮುಖಿ	೩-೨೩	ಕವಿಜಿಹ್ವಾ ಬಂಧನ	೧-೨
ಅರಿಲಿಂಗಗಳೊಂ	೪-೭	ಕವಿತಾಪತಿನಾಮಂ	೩-೧೦
ಆ		ಕಾಕೀಕೂಕೇ	೩-೪
ಆಯಿಂಬೀಸ್ತರ	೪-೨೦	ಕಾಮಿತ ಮೀವ	೨-೧೭
ಇ		ಕುಂಭಲಕ್ಷ್ಮ ಮರ್	೨-೧೨
ಇಂದುಗಣಾಂತ್ಯದೆ	೧-೩೪	ಕುಮುದನವೀನಮೊಟ್ಟೆ	೪-೧೪
ಇನಗಣದ ಮುಂತೆ	೧-೩೬	ಕುವಲಯದಳನಿಭ	೩-೬
ಇನನಿರ್ವತಾರೆ	೩-೧೧	ಕುಸುಬೆಯ ಪೂವಿನ	೪-೨೨
ಇನವಾರಂ ಜಗಣಂ	೧-೯	ಕೆಂದಾವರೆಗಾಕಾಶ	೪-೧೭
ಇನಿವಿಲ್ಲಂಬುಜ	೪-೧೪b	ಕೊರಲುಂ ಜಿಹ್ವಾ	೩-೨೫
ಇನಿವಿಲ್ಲಿಸುಗೆಗೆ	೪-೧೪೦	ಗ	
ಇಪ್ಪತ್ತು ತೆರದವಡಿ	೨-೨೦	ಗಗನಗಣಾಗ್ರದೊ	೧-೨೭
ಈ		ಗಂಧನಹಗಣದ	೧-೨೬
ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂ	೪-೨೧	ಗುರುಲಕ್ಷು ಮೂರಿರೆ	೧-೬
ಈ ವಿಧದಲಕ್ಷಣಂ	೩-೨೨	ಚ	
ಉ		ಚಿರುವೇರಿನ ಬಣ್ಣಂ	೪-೨೪
ಉರಮುರುಣಸರಸಿಜ	೪-೧೯	ಜ	
ಎ	೪-೧೪೦	ಜಲಗಣದ ಮುಂತಿದೆ	೧-೨೩
ಎಂದುಂ ಪುಟ್ಟುಂ	೨-೬	ದ	
ಎಸೆವಾ ಈ ಊ	೩-೩	ಡಸ್ಸುಖಧಭಯಂ	೩-೧೭
ಏ		ತ	
ಏಕಾಂಬಕ	೧-೧೦	ತಗಣದ ಮುಂತಿದೆ	೧-೩೧
ಒ		ತನುವಾದ್ಯಂ ನಾಲಗೆ	೩-೩೫
ಒಂದೆರಡಕ್ಕರಗಳ	೪-೧೨	ತಾವರೆವಿಲ್ಲಿಗೆ	೪-೧೪d
ಒಪ್ಪುವ ಯಗಣದ	೧-೨೫	ದ	
ಒಳಗನ್ನಡ ಬೆಳು	೪-೨	ದಶಕೂಟದ ವಿವರಣೆ	೩-೧೨
		ದಿನ ಪದ್ಧಿತ್ಯ	೩-೨೭

ಅಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ		ಅಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ	
ದುರಿತಕರಪೊಲ್ಲ	೩-೧೮	ಮತ್ತವರ ಮುಂತಣ	೩-೧೫
ದೇವಗಣಂ ಪೀತಾಭಂ	೧-೪೬	ಮದನ ಮದ ದಹನ	೨-೧೪
ದೊಡೆಯೊಳ್ ಪನ್ನೆಂದಂ	೪-೧೬	ಮಂದಾನಿಲಚಂದ್ರೋ	೪-೨೭
ಭ		ಮಯರಸ ತಣಭನ ಗಣಕಂ	೧-೧೫
ಧರಗಿಂದೀವರ	೧-೧೩	ಮಯರಸತಣಭನ ಗಣಸಂ	೧-೧೪
ಧರಜಲವನಲಾ	೧-೧೮	ಮಾರಾರಿಯುದ್ರಿಜಾ	೨-೫
ಜ		ಮಿಗಿಲಭಲಾಷೆ	೪-೧೮
ನಗಣಂಬುಹ್ನ	೧-೧೯	ಮಿಗಿಲೆನಿಪಗ್ಗಿ	೧-೩೩
ನಗೆನಯನ ಮಡಿ	೪-೧೧	ಮೂಡಲ್ ನ ಗಣ	೧-೧೬
ನೀಲಾಭಂಮಿಗೆ	೧-೪೨	ಮೂದೆರೆದ ಮೋಡ	೪-೨೫
ನೆರೆದಿಂಗಳ ದಿನಪಂ	೪-೧೫	ಮೂವತ್ತಾರಾಲಂಕೃತಿ	೪-೬
ನೊಂದರ್ ಬೆಂದರ್	೩-೩೧	ಮೆಲ್ಲಿದೆಗೆಕಮಲ	೪-೧೪೯
ಪ		ಮೊದಲಕ್ಕರದಿಂ	೨-೧
ಪತ್ತು ನಿಘಂಟಿನ	೪-೯	ಮೊದಲಸ್ತರ ಕಪ್ಪಂ	೩-೧೪
ಪದಪದ್ಯದಮೊದಲಕ್ಕರ ಕೊದವಿದ	೩-೯	ಯ	
ಪದಪದ್ಯದಮೊದಲಕ್ಕರವದು ತಪ್ಪದೆ	೨-೧೯		
ಪದಪದ್ಯಪತಿನಾಮ	೩-೩೬	ಯಗಣದ ಮುಂತಿಡೆ	೧-೨೨
ಪರಿಕಿಸಿ ನೀಲಿಯು	೪-೨೩	ಯಗಣಂ ನ ವ	೧-೪೦
ಪರುಷಂ ಸೋಂಕಿದ	೧-೩೮	ರ	
ಪಳೆಯೊಳುಗನ್ನಡ	೪-೪		
ಪಾಲೆಬ್ಬಿದುರಂ	೨-೯	ರಗಣಮದಗ್ಗಿ	೧-೧೭
ಪಿಂದಣಜನ್ನದ	೪-೨೬	ರಗಣಮುರುರಕ್ಕ	೧-೪೧
ಪೀತಂ ನೀಲಂ	೧-೭	ರಗಣಾಗ್ರದೆ	೧-೩೨
ಪುರುಹೂತಗಣ	೨-೨೪	ರಾಜಿಸುವರಕ್ಕ ವರ್ಣಂ	೧-೪೪
ಪೆರೆಸೂರ್ಯ	೧-೧೧	ಲ	
ಪೊಗೆವಂಣಂ ತಗಣಂ	೧-೪೩		
ಬ		ಲಕ್ಷಣಶಿಕ್ಷಾ	೧-೩
ಬಾಲಸ್ತರ ವಿದೆ	೩-೫	ಲಿಂಗತ್ರಯವಚನ	೩-೩೩
ಬಿಳಿದಪ್ಪ ವರ್ಣ	೧-೪೫	ಬ	
ಬೀಳೆಂಬರೇನ	೪-೧೩		
ಭ		ವಡಿ ಎಂಬುದು ತೆಲುಗಿಂ	೨-೧೮
ಭಾವಕಿ ಕೇಳಕ್ಕರ	೩-೨೯	ವರ್ಣಂ ಕ ಖ ಗ ಘ	೩-೩೧
ಭಾವಿಸೆ ಪದಪದ್ಯಂ	೧-೩೭	ವಾಣಿಯವಾಕ್ಯ ತುರಿನ	೪-೨೮
ಭೂತವತಿ ವರ್ತಮಾನ	೪-೮	ವಾಸವ ವಶ್ವಿನಿ	೩-೨೮
ಮ		ವಿಧುಗಣದ ಮುಂದೆ	೧-೩೫
ಮಗಣದ ಮುಂತಿಡೆ	೧-೨೨	ವಿಧುಮುಖಿ ಮದನನ	೨-೧೩
ಮಗಣದಮೊದಲಿ	೧-೨೧	ವಿಧುಮುಖಿವರ್ಗ	೩-೮
ಮತ್ತಂಪ್ರಾಸಂ	೨-೧೦	ವಿಷಮಮೃತವಾಕ್ಯ	೩-೧೩
		ಪ	
		ಶಂಬರ ಶಿರಧರ	೨-೧೧
		ಶಿರದೊಳ್ ದೇವ	೧-೮
		ಶಿವನೈದುಮೊಗ	೩-೩೦
		ಶ್ರೀಮದ್ಗಂಗಾ	೧-೧

ಸ	ಅಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ	ಅಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ	ಅಶ್ವಾಸ ಪದ್ಯ
ಸಕ್ಕಜಗಂನಡ	೧-೪	ಸಿತವರ್ಣಂ ಮುಗಣಂ	೧-೩೯
ಸಕಲರಸಭಾವ	೪-೫	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಮಯ	೧-೨೦
ಸಗ್ಗದಸರಸಿಜ	೨-೭	ಸೀಸಕ್ಕಂಪದ	೨-೨೨
ಸಂದರ್ಭಂವ್ಯದು	೪-೩	ಸುದತಿ ಕ ಖ ವರ್ಣ	೩-೧೬
ಸದಮಲಸುಜ್ಞಾನೋ	೨-೪	ಸುರಮರ ಸುಮನೋ	೪-೧೦
ಸನ್ಮಾರ್ಗಸ್ವದ	೨-೮	ಸುರಸ ಸಮನ್ವಿತ	೨-೧೫
ಸಭಗಣಮೆರಡಿರೆ	೧-೨೯	ಸೊಂಕಿಲ್ಲದೆ	೧-೫
ಸ್ವರಗಳ ಪುಲ್ಲಿಂಗಂ	೩-೭	ಹರಿಕರಿ ವ್ಯಸಭಂ	೨-೨೨
ಸ್ವರವಡಿ ಎಂದಂ	೨-೨೩	ಹರಿಧರೆ ಪಂಚ	೩-೨೬
ಸರಸಿಜಸಖಗಣ	೧-೩೦		
ಸರಿಪಣೆಕಡಿ	೩-೩೦	ಕೃಷ್ಣಚಳಿ	೩-೨೦
ಸಿಂಗಗಜವ್ಯಸಭ	೨-೩	ಕಾವರ್ಣಂಧನ	೩-೧೯

